

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΑΙΤΙΕΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ ΚΑΙ ΦΟΡΟΑΠΟΦΥΓΗΣ ΣΤΗΝ
ΕΛΛΑΔΑ: Η ΑΠΟΨΗ ΤΩΝ Α) ΕΦΟΡΙΑΚΩΝ, Β) ΛΟΓΙΣΤΩΝ, Γ)
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΩΝ, Δ) ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΣΕ ΟΤΑ, Ε)
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΚΑΙ Ζ) ΙΔΙΩΤΙΚΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ
(ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ) ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΚΟΡΙΝΘΟΥ**

ΜΑΡΙΑ ΚΟΝΤΟΥ

ΜΑΡΙΑ ΒΑΓΕΝΑ

Επιβλέπων: Διακομιχάλης Μιχαήλ, Καθηγητής

Πρέβεζα, Μάιος, 2023

**CAUSES OF TAX AVOIDANCE AND TAX EVASION IN
GREECE: THE OPINION OF A) TAX OFFICERS, B)
ACCOUNTANTS, C) BUSINESSMEN, D) WORKERS IN
MUNICIPALITIES, E) TEACHERS AND G) PRIVATE
EMPLOYEES (BANKS) OF THE COUNTY OF CORINTH**

Εγκρίθηκε από τριμελή εξεταστική επιτροπή

Τόπος, Ημερομηνία

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

1. Επιβλέπων καθηγητής

Διακομιχάλης Μιχαήλ.

Καθηγητής

2. Μέλος επιτροπής

Ντίνα Τσιλιγιάννη

ΕΔΠ

3. Μέλος επιτροπής

Θεόδωρο Παππά

ΕΔΠ

© ΚΟΝΤΟΥ, ΜΑΡΙΑ, 2022.

© ΒΑΓΕΝΑ, ΜΑΡΙΑ, 2022.

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. Allrightsreserved.

Δήλωση μη λογοκλοπής

Δηλώνω υπεύθυνα και γνωρίζοντας τις κυρώσεις του Ν. 2121/1993 περί Πνευματικής Ιδιοκτησίας, ότι η παρούσα μεταπτυχιακή εργασία είναι εξ ολοκλήρου αποτέλεσμα δικής μου ερευνητικής εργασίας, δεν αποτελεί προϊόν αντιγραφής ούτε προέρχεται από ανάθεση σε τρίτους. Όλες οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν (κάθε είδους, μορφής και προέλευσης) για τη συγγραφή της περιλαμβάνονται στη βιβλιογραφία.

KONTOY, MARIA

BAGENA, MARIA

Περίληψη

Στόχος της παρούσας μελέτης είναι να αναλύσει τα αίτια (κριτήρια και υποκριτήρια) της φοροδιαφυγής στη σύγχρονη Ελλάδα. Η έρευνα με το ερωτηματολόγιο κάλυψε 186 ερωτηθέντες (ιδιοκτήτες επιχειρήσεων, λογιστές, τραπεζικοί, εκπαιδευτικοί, δημόσιοι υπάλληλοι και εφοριακοί). Ο κύριος στόχος της ανάλυσης AHP είναι να ταξινομήσει τις εναλλακτικές λύσεις κάνοντας συγκρίσεις κατά ζεύγη ποιοτικών ή/και ποσοτικών κριτηρίων (και υποκριτηρίων) με βάση τις κρίσεις των ειδικών. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι η έλλειψη παιδείας και η αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων θεωρούνται οι κύριοι λόγοι φοροδιαφυγής στην Ελλάδα. Μεταξύ άλλων σημαντικών παραγόντων είναι η ατιμωρησία και η υπερβολική φορολόγηση. Ταυτόχρονα, οι ερωτηθέντες δεν θεώρησαν την πολυπλοκότητα της νομοθεσίας ως σημαντικό παράγοντα. Βρήκαμε επίσης διαφορές στις αξιολογήσεις των ερωτηθέντων για τα υποκριτήρια. Τα αποτελέσματα αποκαλύπτουν την αμοιβαία έλλειψη εμπιστοσύνης μεταξύ φορολογουμένων και φορολογικών αρχών στην Ελλάδα. Η ελληνική κυβέρνηση καλείται να διασφαλίσει τη δικαιοσύνη και τη σταθερότητα του φορολογικού συστήματος, χαμηλότερους φορολογικούς συντελεστές και επιβολή αυστηρότερων κυρώσεων για τους φοροφυγάδες. Επιπλέον, το σύστημα διαχείρισης των δημοσίων οικονομικών θα πρέπει να γίνει πιο διαφανές για την ενίσχυση της εμπιστοσύνης των φορολογουμένων και, συνεπώς, την ενθάρρυνση της φορολογικής συμμόρφωσης.

Λέξεις-κλειδιά: φοροδιαφυγή, φοροαποφυγή, Ελλάδα

Abstract

The aim of this study is to analyze the causes (criteria and sub-criteria) of tax evasion in modern Greece. The questionnaire survey covered 186 respondents (business owners, accountants, bankers, educators, civil servants and tax officials). The main objective of AHP analysis is to rank alternatives by making pairwise comparisons of qualitative and/or quantitative criteria (and sub-criteria) based on expert judgments. The results showed that the lack of education and the lack of transparency in the management of public revenues are considered the main reasons for tax evasion in Greece. Among other important factors are impunity and excessive taxation. At the same time, the respondents did not consider the complexity of the legislation as an important factor. We also found differences in respondents' ratings of the subcriteria. The results reveal the mutual lack of trust between taxpayers and tax authorities in Greece. The Greek government is called upon to ensure the fairness and stability of the tax system. lower tax rates; and tougher penalties for tax evaders. In addition, the public financial management system should be made more transparent to strengthen taxpayers' confidence and thus encourage tax compliance.

Keywords: tax evasion, tax avoidance, Greece

Περιεχόμενα

Περίληψη	6
Περιεχόμενα.....	8
1. Εισαγωγή	10
2. Θεωρητικό πλαίσιο	12
2.1 Φοροδιαφυγή	12
2.2 Φοροαποφυγή	13
2.3 Παραοικονομία	14
2.4 Φοροδιαφυγή στην Ελλάδα	15
3. Η μεθοδολογία της αναλυτικής ιεραρχικής προσέγγισης του Thomas Saaty	20
4. Μεθοδολογία.....	24
4.1 Σκοπός.....	24
4.2 Μέθοδος.....	24
4.3 Δείγμα	24
4.4 Ερευνητικό εργαλείο.....	25
4.5 Ανάλυση.....	25
5. Αποτελέσματα.....	26
5.1 Αποτελέσματα λογιστών.....	26
5.2 Αποτελέσματα εφοριακών	30
5.3 Αποτελέσματα επιχειρηματιών.....	35
5.4 Αποτελέσματα τραπεζικών	40
5.5 Αποτελέσματα δημοσίων υπαλλήλων	45
5.6 Αποτελέσματα εκπαιδευτικών	50
5.7 Σύγκριση	55

6. Συμπεράσματα	60
Βιβλιογραφία	62

1. Εισαγωγή

Η οικονομική κρίση που έχει επέλθει τα τελευταία χρόνια στη χώρα μας, έχει αναγκάσει τις εκάστοτε κυβερνήσεις σε διαρκή αναζήτηση λύσεων για την ισορρόπηση βασικών οικονομικών μεγεθών, τα οποία έχουν εκτροχιαστεί.

Ένα τέτοιο μέγεθος είναι τα δημοσιονομικά ελλείμματα ως αποτέλεσμα της ανεπάρκειας των πόρων που απαιτούνται για την κάλυψη των δημοσίων δαπανών. Για να επέλθει μείωση των ελλειμμάτων αυτών θα πρέπει να μειωθούν οι δαπάνες ή να αυξηθούν τα έσοδα ή έστω να συμβούν και τα δύο. Οι πολιτικές αποφάσεις των τελευταίων ετών έχουν δώσει βάρος στη μείωση των δημοσίων δαπανών, στην αύξηση φόρων και στην επιβολή νέων. Έτσι, το βάρος πέφτει στους φορολογούμενους πολίτες, οι οποίοι υφίστανται μια συνεχόμενη επιβάρυνση με μεγαλύτερους και δυσβάσταχτους φόρους.

Επακόλουθο της πολιτικής αυτής, με τη συνεχή αύξηση της φορολογίας είναι να υπάρχει διογκούμενη τάση φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής από τους πολίτες που και ίδιοι βιώνουν τα αποτελέσματα της οικονομικής κρίσης. Προκειμένου η αύξηση της φορολογίας να οδηγήσει και στην ανάλογη αύξηση των δημοσίων εσόδων θα πρέπει το κράτος να υιοθετήσει μεθόδους διεύρυνσης της φορολογικής βάσης με τον εντοπισμό της φορολογητέας ύλης που δεν συλλαμβάνεται.

Οι έννοιες της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής ορίζονται στις διατάξεις της φορολογικής νομοθεσίας και ειδικότερα στα άρθρα 66 και 38 του Ν.4174/2013 του Κώδικα Φορολογικής διαδικασίας.

Σε αντίθεση με την φοροδιαφυγή η οποία είναι παράνομη, η φοροαποφυγή κινείται κατά κανόνα εντός των ορίων του νόμου. Παρά όλα αυτά όμως στις περισσότερες περιπτώσεις και αυτή περνάει τα όρια της νομιμότητας. Πολλές εταιρείες και επιχειρήσεις εκμεταλλεύονται προς όφελός τους τα κενά των φορολογικών συστημάτων με αποτέλεσμα την αποφυγή καταβολής των φόρων που τους αναλογούν.

Στην Ελλάδα το επιχειρηματικό περιβάλλον συγκροτείται από λίγες μεγάλες επιχειρήσεις και πάρα πολλές μικρές και μεσαίες. Πολλές από αυτές έχουν ιδιαίτερα κοινά χαρακτηριστικά όπως μικρό μέγεθος και μικρό αριθμό προσωπικού, αρκετές φορές με αυτοαπασχολούμενο τον ίδιο τον ιδιοκτήτη. Δραστηριοποιούνται κυρίως στον τομέα της

παροχής υπηρεσιών και στις συναλλαγές και ο επιχειρηματίας πλαισιώνεται από λίγα ή και καθόλου άτομα ως προσωπικό. Σύνθητες φαινόμενο σε αυτές τις περιπτώσεις επιχειρήσεων είναι η μη έκδοση των φορολογικών στοιχείων ή η έκδοση στοιχείου του οποίου η αξία παρουσιάζεται μικρότερη από την πραγματική. Ως επακόλουθο αυτής της ελληνικής συναλλακτικής συνήθειας των επιχειρηματιών είναι η απώλεια μεγάλων ποσών άμεσων και έμμεσων φόρων.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης η σκιώδης οικονομία (παραοικονομία) στην Ελλάδα κατά το 2015 βρισκόταν στο 25% του συνολικού ΑΕΠ της χώρας, ήτοι 45 δις. ευρώ, χωρίς τάσεις απομείωσης.

Όλες οι κυβερνήσεις της μεταπολίτευσης, για διάφορους λόγους, δεν αντιμετώπισαν με τη σοβαρότητα που θα έπρεπε το πρόβλημα της σκιώδους οικονομίας, το οποίο με την σειρά του συνέβαλλε αποφασιστικά στην αύξηση του χρέους, την ανισοκατανομή του πλούτου, τη στρέβλωση της οικονομικής ανάπτυξης και την παρατεταμένη ύφεση.

2. Θεωρητικό πλαίσιο

2.1 Φοροδιαφυγή

Στην μεγάλη προσπάθεια ανακάμψεως της ελληνικής οικονομίας και επιστροφής αυτής σε μια ομαλή, σταθερή και γιατί όχι αναπτυξιακή πορεία, μεγάλο ρόλο παίζει η ενίσχυση των φορολογικών εσόδων μέσω της μείωσης της φοροδιαφυγής και εξάλειψης της παραοικονομίας. Τα ηλεκτρονικά μέσα πληρωμής (ΗΜΠ) μπορούν να συνεισφέρουν δραστικά στην προσπάθεια της τόνωσης και αύξησης των φορολογικών εσόδων. Πριν όμως προχωρήσουμε στην περαιτέρω ανάλυση της εργασίας θα πρέπει να κάνουμε μια σύντομη αλλά άκρως ιδιαίτερη αναφορά στις έννοιες φοροδιαφυγή και φοροαποφυγή.

Ως φοροδιαφυγή ορίζεται κάθε παράνομη πράξη ή παράλειψη του φορολογουμένου, με την οποία επιδιώκει τη μείωση της φορολογικής του επιβάρυνσης ή αποφυγή καταβολής των βεβαιωμένων φόρων (<https://www.euretiro.com/forodifugi/>).

Η φοροδιαφυγή, σε καμία περίπτωση δεν θα πρέπει να συγχέεται με την φοροαποφυγή. Είναι ταυτόσημη με την καταστρατήγηση των διατάξεων των ισχυόντων φορολογικών νόμων. Φοροδιαφυγή για παράδειγμα είναι η μη υποβολή των φορολογικών δηλώσεων ή υποβολή των δηλώσεων με ανακρίβειες ή η έκδοση εικονικών φορολογικών παραστατικών.

Στην ελληνική φορολογική νομοθεσία και συγκεκριμένα στο άρθρο 66 του Κώδικα της Φορολογικής Διαδικασίας του Ν. 4174/2013 που προστέθηκε με το άρθρο 8 του Ν.4337/2015 ορίζεται ρητά ότι έγκλημα φοροδιαφυγής διαπράττει όποιος με πρόθεση να αποφύγει τη πληρωμή φόρου [φόρος εισοδήματος, Ενιαίος Φόρος Ιδιοκτησίας Ακινήτων (ΕΝΦΙΑ), Φόρος Προστιθέμενης Αξίας (ΦΠΑ), ειδικός φόρος ακινήτων (ΕΦΑ), παρακρατούμενους και επιρριπτόμενους φόρους, τέλη ή εισφορές κ.λπ.], αποκρύπτει από τα όργανα της Φορολογικής Διοίκησης φορολογητέα ύλη, είτε παραλείποντας να υποβάλει δήλωση, είτε υποβάλλοντάς τη με λανθασμένα, ψευδή ή ανακριβή στοιχεία.

Επιπροσθέτως, η έκδοση πλαστών, νοθευμένων ή εικονικών φορολογικών στοιχείων, αλλά και η αποδοχή εικονικών στοιχείων, ανεξάρτητα από το εάν ο δράστης διαφεύγει ή

όχι της πληρωμής φόρου, αποτελούν ποινικά καταδικαστέες πράξεις φοροδιαφυγής. Επίσης, σύμφωνα με το άρθρο 155 του Ν. 2960/2001 του Εθνικού τελωνειακού Κώδικα ορίζεται ότι και το λαθρεμπόριο αποτελεί πράξη φοροδιαφυγής, καθώς συνίσταται στην εισαγωγή ή στην εξαγωγή εμπορευμάτων χωρίς την άδεια των τελωνειακών αρχών και χωρίς την καταβολή των δασμών, των φόρων και λοιπών επιβαρύνσεων, όπως και στην οποιαδήποτε ενέργεια η οποία αποσκοπεί στην στέρηση από το Ελληνικό Δημόσιο ή την Ευρωπαϊκή Ένωση εισπρακτέους δασμούς, φόρους και λοιπές επιβαρύνσεις από τα εισαγόμενα ή τα εξαγόμενα εμπορεύματα.

2.2 Φοροαποφυγή

Ως Φοροαποφυγή (tax avoidance), χαρακτηρίζεται η συμπεριφορά εκείνη που εκμεταλλεύεται κενά ή ατέλειες της φορολογικής νομοθεσίας, χωρίς ωστόσο να παραβιάζει άμεσα τις σχετικές διατάξεις και αποσκοπεί στην ολική ή μερική αποφυγή της φορολογικής υποχρέωσης (Νασόπουλος, 2016).

Επί της ουσίας, η φοροαποφυγή αντίκειται στο πνεύμα και όχι το γράμμα του νόμου. Ως φοροαποφυγή μπορεί να θεωρηθεί κάθε ενέργεια η οποία έχει τα κάτωθι χαρακτηριστικά:

- Διέπεται από το στοιχείο της ανειλικρίνειας της πλαστότητας και της εικονικότητας
- Συντελείται στα πλαίσια της εκμετάλλευσης των κενών της φορολογικής νομοθεσίας και των πολλών ασαφειών αυτών
- Χαρακτηρίζεται από μυστικότητα με σκοπό να αποτρέπεται η λήψη μέτρων από τον νομοθέτη για την πάταξη της φοροαποφυγής

Αν και από την φορολογική νομοθεσία η φοροαποφυγή θεωρείται παράνομη γιατί το κράτος στερείται έσοδα τα πράγματα αλλάζουν με το άρθρο 38 του Ν. 4174/2013. Σύμφωνα με το ανωτέρω άρθρο δεν προβλέπεται κάποια συγκεκριμένη ποινή ή άλλη κύρωση, εκτός από το γεγονός ότι η φορολογική διοίκηση μπορεί να αγνοεί την οποιαδήποτε τεχνητή διευθέτηση η οποία αποβλέπει στην αποφυγή της φορολόγησης. Ωστόσο, πολλές μορφές φοροαποφυγής είναι αντίθετες προς το πνεύμα του νόμου,

διευρύνοντας όσο το δυνατόν περισσότερο την ερμηνεία του τι συνιστά «νόμιμη» ενέργεια, ώστε να ελαχιστοποιηθεί η συνολική φορολογική συνεισφορά του φορολογουμένου. Δεν είναι λίγες εκείνες οι εταιρείες που υιοθετούν επιθετικές τεχνικές φορολογικού σχεδιασμού και αφού εκμεταλλεύονται τα νομικά κενά των φορολογικών συστημάτων καταφέρνουν τη μη καταβολή των φόρων που τους αναλογούν.

2.3 Παραοικονομία

Ένας γενικά αποδεκτός ορισμός της παραοικονομίας δεν υφίσταται. Οι ορισμοί για το φαινόμενο της παραοικονομίας είναι τόσο πολλοί όσοι σχεδόν και οι ερευνητές οι οποίοι ασχολούνται με τη διερεύνηση του φαινομένου αυτού. Σύμφωνα με την τελευταία (διεθνή βιβλιογραφία) η παραοικονομία ως έννοια έχει αποδοθεί με τρόπους, οι οποίοι, αν και είναι μεταξύ τους συγγενείς, δεν καλύπτουν πάντοτε τις ίδιες δραστηριότητες. Κατ' άλλους η παραοικονομία είναι η άτυπη οικονομία, η μαύρη, η σκιώδης, η κρυφή, η υπόγεια, η μη παρατηρήσιμη, η παράλληλη, κ.λπ. Υπό τον όρο παραοικονομία νοείται ότι καλύπτονται οι δραστηριότητες, οι οποίες κανονικά θα έπρεπε να περιλαμβάνονται στο Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν (Α.Ε.Π.), αλλά δεν περιλαμβάνονται, γιατί κάποιος ή κάποιιοι από αυτούς οι οποίοι συμμετέχουν στην πραγματοποίησή τους προσπάθησαν να τις αποκρύψουν από τις Δημόσιες Αρχές (Κοψιαύτης, 2011). Το Α.Ε.Π. αποτελεί τον δείκτη της οικονομίας, ο οποίος εκφράζει τη συνολική παραγωγή ή το συνολικό εισόδημα.

Με λίγα λόγια παραοικονομία θεωρείται το τμήμα εκείνης της οικονομικής δραστηριότητας το οποίο ασκείται λαθραία και παράνομα (<https://www.euretirio.com/paraoikonomia/>). Μερικές από τις βασικές αιτίες ύπαρξης αυτού του φαινομένου θεωρούνται:

- Ο βαθμός του κρατικού παρεμβατισμού (περιορισμοί, αλλαγές νόμων, μέγεθος δημόσιου τομέα)
- Η κρατική γραφειοκρατία
- Η υψηλή φορολογία (φόροι, εισφορές κοινωνικής ασφάλισης)

-Η φοροδιαφυγή

-Η μη ορθολογική χρησιμοποίηση από την μεριά του κράτους του προϊόντος των φορολογιών

-Ο μεγάλος αριθμός των ελεύθερων επαγγελματιών στην οικονομία, σε σχέση με το ποσοστό εκείνων οι οποίοι προσφέρουν εξαρτημένη εργασία

-Το επίπεδο ευσυνειδησίας και κοινωνικοοικονομικών αξιών των ηγετών και των μελών μιας κοινωνίας

-Η ύπαρξη βρώμικου χρήματος το οποίο μπορεί να προέρχεται από ναρκωτικά, πορνεία, εμπόριο όπλων, καταχρήσεις δημοσίου χρήματος, κ.ά.

-Η μη παραδειγματική τιμωρία των παρανομούντων

Από τον ως άνω ορισμό εύκολα μπορούμε να συμπεράνουμε ότι μία δραστηριότητα για να μπορεί να θεωρηθεί παραοικονομική θα πρέπει να δημιουργεί προστιθεμένη αξία. Εξαιρούνται αυτές τις δραστηριότητες, οι οποίες ενώ δημιουργούν προστιθεμένη αξία, δεν καταγράφονται στους Εθνικούς Λογαριασμούς, όπως είναι π.χ. οι δραστηριότητες της νοικοκυράς. Από τον ίδιο ορισμό συνάγεται ότι στην παραοικονομία δεν περιλαμβάνονται μόνο οι δραστηριότητες τις οποίες έχουν αποκρύψει για διάφορους λόγους οι οικονομικές μονάδες, αλλά και αυτές οι οποίες δεν έχουν καταγραφεί στους Εθνικούς Λογαριασμούς, επειδή οι αρμόδιες υπηρεσίες είναι ανεπαρκείς.

2.4 Φοροδιαφυγή στην Ελλάδα

Δυστυχώς είναι προφανές ότι είναι δύσκολο να υπολογιστεί το ακριβές μέγεθος της φοροδιαφυγής στην Ελλάδα. Μπορούν μόνο να γίνουν κάποιες εκτιμήσεις και να διατυπωθούν θεωρίες, οι οποίες μετά από σειρά πολλών μελετών μας δίνουν κάποια ενδεικτικά στοιχεία τους μεγέθους. Μια από αυτές είναι και η έρευνα του οργανισμού έρευνας και ανάλυσης «διαΝΕΟσις» η οποία συμπέρανε ότι τα διαφυγόντα έσοδα από την φοροδιαφυγή των φυσικών προσώπων στην Ελλάδα κυμαίνονται στα επίπεδα από

1,9% έως 4,7 % του ΑΕΠ., ενώ 0,5% είναι οι απώλειες από το λαθρεμπόριο των ποτών και των καπνικών ειδών.

Τα διαφυγόντα έσοδα από ΦΠΑ, υποθέτοντας ότι το έλλειμμα ΦΠΑ αφορά στο σύνολό του φοροδιαφυγή, ανέρχονται σε 3,5% του ΑΕΠ. Για τις επιχειρήσεις εκτιμάται πως τα διαφυγόντα κέρδη υπολογίζονται στο 0,15% επί του ΑΕΠ. Με απλά λόγια η φοροδιαφυγή στην χώρα μας προσδιορίζεται μεταξύ 6% έως 9% και περίπου σε 11 με 16 δις. € το χρόνο.

Μερικοί από τους κυριότερους παράγοντες που συντελούν στη διόγκωση του φαινομένου είναι οι εξής (Διακομιχάλης, 2019):

- Η πολυνομία και η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος
- Η συνεχόμενη αύξηση των πάσης φύσης άμεσων και έμμεσων φόρων
- Η μακροχρόνια ανύπαρκτη πολιτική βούληση για την αντιμετώπισή του
- Η αδυναμία αξιοποίησης των δυνατοτήτων των νέων τεχνολογιών.
- Η αιώνια γραφειοκρατία των δημοσίων υπηρεσιών. Ακόμα και σήμερα στην εποχή της πληροφόρησης και των ταχυτήτων του διαδικτύου είναι εμφανής η λεγόμενη «ηλεκτρονική» γραφειοκρατία
- Η ελλιπής εκπαίδευση των υπαλλήλων της δημόσιας διοίκησης .
- Η διάρθρωση της ελληνικής οικονομίας με το εξαιρετικά υψηλό ποσοστό των ελευθέρων επαγγελματιών και αυτοαπασχολουμένων
- Η φορολογική συνείδηση και κουλτούρα των φορολογουμένων.

Η αντιμετώπιση του φαινομένου δεν μπορεί να επιτευχθεί μόνο με ευκαιριακά μέτρα. Χρειάζεται σταθερή, συστηματική μεθόδευση και προγραμματισμός ενεργειών γιατί είναι ένα πολύπλοκο φαινόμενο. Η μεθόδευση αυτή είναι απαραίτητη γιατί η φοροδιαφυγή δεν εξαρτάται μόνον από φορολογικούς ή οικονομικούς παράγοντες, αλλά από το συνδυασμό πολλών άλλων παραγόντων, όπως π.χ. το ήθος εκείνων που εκάστοτε ασκούν την οικονομική πολιτική.

Εάν, συνεπώς, η εκάστοτε ελληνική κυβέρνηση εφαρμόζε μια ορθολογική οικονομική και ειδικότερα δημοσιονομική πολιτική, και αντιμετώπιζε σοβαρά και μεθοδευμένα την φοροδιαφυγή θα κατάφερνε να την περιορίσει. Περιορίζοντάς έστω και ένα μέρος της φοροδιαφυγής η κυβέρνηση θα επιτύχανε να μειώσει, εάν όχι να εξαλείψει το υπέρογκο δημοσιονομικό έλλειμμα και δεν θα χρειαζόταν να οδηγηθεί σε οποιαδήποτε οδυνηρή αύξηση των φόρων.

Σύμφωνα με την έρευνα που διενήργησε η Ernst & Young για λογαριασμό της ΔιαΝΕΟσις, η αντιμετώπιση του φαινομένου της φοροδιαφυγής βασίζεται σε εννέα άξονες:

1. Μείωση των φορολογικών συντελεστών:

Η Ελλάδα συγκαταλέγεται μεταξύ των χωρών εκείνων του ΟΟΣΑ με τους υψηλότερους συντελεστές φορολόγησης της μισθωτής εργασίας και του εισοδήματος των νομικών προσώπων, σε συνδυασμό με τους εξαιρετικά υψηλούς συντελεστές ΦΠΑ. Επιπλέον, οι φορολογούμενοι επιβαρύνονται με έκτακτους φόρους επί των ήδη δηλωθέντων εισοδημάτων, όπως η εισφορά αλληλεγγύης. Κατά την ΕΥ, η μείωση των συντελεστών θα περιορίσει σημαντικά το κίνητρο της φοροδιαφυγής.

2. Εντατική και αποτελεσματική διενέργεια φορολογικών ελέγχων και αποτελεσματική περαίωση των φορολογικών υποθέσεων:

Έχει διαπιστωθεί ότι μια αύξηση των καθημερινών ελέγχων κατά 1% μειώνει τον αριθμό των παραβάσεων κατά 0,3-0,4%. Παράλληλα, η ταχύτερη απονομή της φορολογικής δικαιοσύνης, τόσο σε διοικητικό, όσο και σε δικαστικό επίπεδο θα αποθαρρύνει την περαιτέρω παραβατική συμπεριφορά.

3. Οργάνωση και τεχνολογικός εκσυγχρονισμός των φορολογικών αρχών:

Η οργάνωση των φορολογικών αρχών με «έξυπνο» τρόπο και η διαμόρφωση ενός σταθερού και αποτελεσματικού οργανωτικού πλαισίου που θα καθορίζει ξεκάθαρα τις αρμοδιότητες των στελεχών της φορολογικής διοίκησης, θα επιλύσει μία σειρά από προβλήματα, σύμφωνα με τη μελέτη της ΕΥ. Παράλληλα, η ψηφιοποίηση θα

εξασφαλίσει καλύτερη εποπτεία των φορολογικών αρχών, αυξάνοντας τους κινδύνους της μη συμμόρφωσης για τους φορολογούμενους.

4. Κατάρτιση και εκπαίδευση των υπαλλήλων της Φορολογικής Διοίκησης:

Η ΕΥ υπογραμμίζει ότι είναι επιτακτική ανάγκη η συστηματική κατάρτιση των στελεχών ως προς τους νόμους, τις υπουργικές αποφάσεις και τις εγκυκλίους, και η διασύνδεση των υπολογιστών όλων των εφοριακών με υπάρχοντα ηλεκτρονικά συστήματα, όπως το ΝΟΜΟΣ και το ELENXIS.

5. Καταπολέμηση φαινομένων διαφθοράς και εφαρμογή αντικινήτρων:

Η αντιμετώπιση της διαφθοράς θα πρέπει να βασίζεται στην εναρμόνιση των μισθών των εφοριακών με τα διεθνή πρότυπα, τη διενέργεια τακτικών ελέγχων στην περιουσία τους και τη θέσπιση ενός αδιάβλητου συστήματος αξιολόγησης από το οποίο θα εξαρτώνται οι απολαβές και οι προαγωγές τους.

6. Δημιουργία σταθερού και απλοποιημένου φορολογικού συστήματος:

Η δαιδαλώδης φορολογική νομοθεσία δημιουργεί σύγχυση στους φορολογούμενους, οι οποίοι όπως είναι φυσικό αδυνατούν να παρακολουθήσουν τις αλλαγές και να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους.

7. Διαρθρωτικές αλλαγές στη δομή των επιχειρήσεων και αλλαγή του αναπτυξιακού μοντέλου:

Η ευθυγράμμιση του ποσοστού των αυτοαπασχολούμενων και των μικρών ή πολύ μικρών επιχειρήσεων με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, θα μειώσει δραστικά τις ευκαιρίες φοροδιαφυγής και εισφοροδιαφυγής και θα διευκολύνει το έργο των ελεγκτικών αρχών,.

8. Δημιουργία κατάλληλης φορολογικής συνείδησης και καλλιέργεια φορολογικής παιδείας:

Είναι σημαντικό να καλλιεργηθεί η αντίληψη της φοροδιαφυγής ως ανήθικη πράξη από πολύ νωρίς, με την ένταξη της φορολογικής υπευθυνότητας στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα των σχολείων. Επιπλέον, η διενέργεια μίας κατάλληλα σχεδιασμένης και

συστηματικής καμπάνιας, θα συμβάλλει στην ενίσχυση της φορολογικής συνείδησης, η οποία αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την αντιμετώπιση του προβλήματος.

9. Εκτεταμένη χρήση του πλαστικού χρήματος και επέκταση της ηλεκτρονικής τιμολόγησης:

Το 2014, η Ελλάδα βρισκόταν στην προτελευταία θέση μεταξύ των χωρών της ΕΕ-28 ως προς τη χρήση πιστωτικών και χρεωστικών καρτών, με ποσοστό μόλις 6% επί του συνόλου των συναλλαγών. Το ποσοστό αυτό έχει αυξηθεί μετά την επιβολή των capital controls, αλλά παραμένει εξαιρετικά χαμηλό. Η επέκταση των ηλεκτρονικών συναλλαγών θα περιορίσει σημαντικά τη δυνατότητα φοροδιαφυγής.

3. Η μεθοδολογία της αναλυτικής ιεραρχικής προσέγγισης του

Thomas Saaty

Στη θεωρία της λήψης αποφάσεων, η διεργασία αναλυτικής ιεραρχίας (AHP), καθώς και η διεργασία αναλυτικής ιεραρχίας, είναι μια δομημένη τεχνική οργάνωσης και ανάλυσης πολύπλοκων αποφάσεων, με βάση τα μαθηματικά και την ψυχολογία (Forman et al, 2001). Αναπτύχθηκε από τον Thomas L. Saaty τη δεκαετία του 1970. Ο Saaty συνεργάστηκε με τον Ernest Forman για την ανάπτυξη λογισμικού Expert Choice το 1983, και το AHP έχει μελετηθεί και βελτιωθεί εκτενώς από τότε. Αντιπροσωπεύει μια ακριβή προσέγγιση για τον ποσοτικό προσδιορισμό των βαρών των κριτηρίων απόφασης. Οι εμπειρίες μεμονωμένων ειδικών χρησιμοποιούνται για την εκτίμηση των σχετικών μεγεθών των παραγόντων μέσω συγκρίσεων ανά ζεύγη. Καθένας από τους ερωτηθέντες συγκρίνει τη σχετική σημασία κάθε ζεύγους στοιχείων χρησιμοποιώντας ένα ειδικά σχεδιασμένο ερωτηματολόγιο.

Για να λάβουμε μια απόφαση με οργανωμένο τρόπο για να δημιουργήσουμε προτεραιότητες, πρέπει να αποσυνθέσουμε την απόφαση στα ακόλουθα βήματα.

1. Καθορίζουμε το πρόβλημα και προσδιορίζουμε το είδος της γνώσης που αναζητάτε.
2. Δομούμε την ιεραρχία των αποφάσεων από την κορυφή με τον στόχο της απόφασης, στη συνέχεια τους στόχους από μια ευρεία προοπτική, μέσω των ενδιάμεσων επιπέδων (κριτήρια από τα οποία εξαρτώνται τα επόμενα στοιχεία) έως το χαμηλότερο επίπεδο (το οποίο συνήθως είναι ένα σύνολο εναλλακτικών επιλογών).
3. Κατασκευάζουμε ένα σύνολο πινάκων σύγκρισης κατά ζεύγη. Κάθε στοιχείο σε ένα ανώτερο επίπεδο χρησιμοποιείται για τη σύγκριση των στοιχείων στο επίπεδο αμέσως κάτω σε σχέση με αυτό.
4. Χρησιμοποιούμε τις προτεραιότητες που προέκυψαν από τις συγκρίσεις για να σταθμίσετε τις προτεραιότητες στο επίπεδο αμέσως παρακάτω. Το κάνουμε αυτό για κάθε στοιχείο. Στη συνέχεια, για κάθε στοιχείο στο παρακάτω επίπεδο προσθέτουμε τις σταθμισμένες τιμές του και παίρνουμε τη συνολική προτεραιότητά του.

Συνεχίζουμε αυτή τη διαδικασία ζύγισης και πρόσθεσης μέχρι να επιτευχθούν οι τελικές προτεραιότητες των εναλλακτικών στο πιο κάτω επίπεδο.

Για να κάνουμε συγκρίσεις, χρειαζόμαστε μια κλίμακα αριθμών που να δείχνει πόσες φορές πιο σημαντικό ή κυρίαρχο είναι ένα στοιχείο σε σχέση με ένα άλλο στοιχείο σε σχέση με το κριτήριο ή την ιδιότητα ως προς το οποίο συγκρίνονται. Ο Πίνακας 1 παρουσιάζει την κλίμακα.

Πίνακας 1. Η θεμελιώδης κλίμακα των απόλυτων αριθμών

<i>Ένταση Σημασίας</i>	<i>Ορισμός</i>	<i>Επεξήγηση</i>
1	Ίσης Σημασίας	Δύο δραστηριότητες συμβάλλουν εξίσου στον στόχο
2	Αδύναμο ή ελαφρύ	
3	Μέτριας σημασίας	Η εμπειρία και η κρίση ευνοούν ελαφρώς μια δραστηριότητα έναντι μιας άλλης
4	Μέτρια συν	
5	Ισχυρή σημασία	Η εμπειρία και η κρίση ευνοούν έντονα μια δραστηριότητα έναντι μιας άλλης
6	Δυνατό συν	
7	Πολύ ισχυρή ή αποδεδειγμένη σημασία	Μια δραστηριότητα ευνοείται πολύ έντονα έναντι μιας άλλης. η κυριαρχία του αποδείχθηκε στην πράξη
8	Πολύ, πολύ δυνατό	
9	Εξαιρετική σημασία	Τα στοιχεία που ευνοούν μια δραστηριότητα έναντι μιας άλλης είναι της υψηλότερης δυνατής

τάξης επιβεβαίωσης

Εάν η δραστηριότητα / έχει ένανΜια λογική υπόθεση
από τους παραπάνω μη
μηδενικούς αριθμούς σε
σύγκριση με τη δραστηριότητα j,
τότε το j έχει την αμοιβαία τιμή
σε σύγκριση με το i

Ανταποδοτικά
των ανωτέρω

Αν οι δραστηριότητες είναι πολύΜπορεί να είναι δύσκολο να αποδοθεί η καλύτερη
κοντά τιμή, αλλά σε σύγκριση με άλλες αντίθετες
δραστηριότητες, το μέγεθος των μικρών αριθμών
δεν θα ήταν πολύ αξιολογικό, ωστόσο μπορούν
να υποδεικνύουν τη σχετική σημασία των
δραστηριοτήτων.

1.1-1.9

Η διεργασία αναλυτικής ιεραρχίας (Saaty, 1990. Saaty, 1991. Saaty, 1996) υποδιαιρεί ένα σύνθετο πρόβλημα λήψης αποφάσεων ή ζήτημα προγραμματισμού στα συστατικά ή τα επίπεδά του και τακτοποιεί αυτά τα επίπεδα σε μια αύξουσα ιεραρχική σειρά. Σε κάθε επίπεδο της ιεραρχίας, τα στοιχεία συγκρίνονται μεταξύ τους χρησιμοποιώντας ένα σχήμα σύγκρισης κατά ζεύγη. Τα στοιχεία ενός δεδομένου επιπέδου σχετίζονται με ένα παρακείμενο ανώτερο επίπεδο και έτσι δημιουργούν μια ολοκλήρωση στα επίπεδα της ιεραρχίας. Το αποτέλεσμα αυτής της συστηματικής διαδικασίας είναι ένα σύνολο προτεραιοτήτων ή σχετικής σημασίας ή μέθοδος κλιμάκωσης μεταξύ των διαφόρων ενεργειών ή εναλλακτικών. Οι σχετικοί συντελεστές στάθμισης προτεραιότητας μπορούν να παρέχουν κατευθυντήριες γραμμές για την κατανομή των πόρων μεταξύ των οντοτήτων στο χαμηλότερο επίπεδο.

Η ιεραρχική δομή οποιουδήποτε προβλήματος απόφασης είναι ένας αποτελεσματικός τρόπος αντιμετώπισης και αναγνώρισης των βασικών συνιστωσών του προβλήματος.

Δεν υπάρχει ενιαία ιεραρχική δομή για χρήση σε κάθε πρόβλημα. Όταν οι ιεραρχίες σχεδιάζονται για να αντικατοπτρίζουν πιθανά περιβαλλοντικά σενάρια, εταιρικούς στόχους, τρέχουσες και προτεινόμενες εναλλακτικές λύσεις προϊόντος/αγοράς και διάφορες επιλογές ιατρικής στρατηγικής, το AHP μπορεί να παρέχει ένα πλαίσιο και μεθοδολογία για τον καθορισμό ορισμένων βασικών αποφάσεων.

Το AHP επιτρέπει στους χρήστες του την ευελιξία στην κατασκευή μιας ιεραρχίας που να ταιριάζει στις ανάγκες τους. Το AHP παρέχει επίσης μια αποτελεσματική δομή για τη λήψη ομαδικών αποφάσεων επιβάλλοντας μια πειθαρχία στις διαδικασίες σκέψης της ομάδας. Η αναγκαιότητα της ανάθεσης μιας αριθμητικής τιμής σε κάθε μεταβλητή του προβλήματος βοηθά τους υπεύθυνους λήψης αποφάσεων να διατηρήσουν συνεκτικά μοτίβα σκέψης εξάγοντας το σχετικό βάρος κάθε στοιχείου της ιεραρχίας: κριτήρια και εναλλακτικές λύσεις. Με αυτόν τον τρόπο, καθορίζεται η βέλτιστη εναλλακτική. Το AHP έχει εφαρμοστεί με επιτυχία σε μια ποικιλία προβλημάτων στον προγραμματισμό (Saaty & Kearns, 1985), στον καθορισμό προτεραιοτήτων (Saaty, 1995), στην κατανομή πόρων (Saaty & Kearns, 1985), στην επίλυση συγκρούσεων (Saaty & Alexander, 1989), στη λήψη αποφάσεων, και πρόβλεψη ή πρόβλεψη (Saaty & Vargas, 1991), καθώς και στην υγειονομική περίθαλψη (Cook et al, 1990. Odynocki, 1979). Το AHP είναι μια ειδική περίπτωση ή υποσύνολο της διεργασίας αναλυτικού δικτύου (ANP), η οποία χρησιμοποιεί μια δομή δικτύου που επιτρέπει την εξάρτηση και την ανάδραση αντί για μια ιεραρχία.

Το AHP εστιάζει στους πίνακες κυριαρχίας και στην αντίστοιχη μέτρησή τους σε αντίθεση με τις προσεγγίσεις εγγύτητας, προφίλ και συνδυασμένων μετρήσεων (Shepard, 1972). Ξεπερνά την προσέγγιση της συγκριτικής κρίσης Thurston (1927) χαλαρώνοντας την υπόθεση της κανονικότητας στις παραμέτρους, π.χ. ίση διακύμανση, μηδενική συνδιακύμανση και περιορισμός του τύπου των συγκρίσεων. Βασίζεται σε μια έννοια αντιστάθμισης, σύμφωνα με την οποία κάποιος αναπτύσσει τον συμβιβασμό κατά τη διάρκεια της δόμησης και της ανάλυσης μιας σειράς απλών αμοιβαίων πινάκων σύγκρισης κατά ζεύγη.

4. Μεθοδολογία

4.1 Σκοπός

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η διερεύνηση των απόψεων εκπαιδευτικών, δημοσίων υπαλλήλων και τραπεζικών σχετικά με τα αίτια της φοροδιαφυγής.

4.2 Μέθοδος

Η μέθοδος που υιοθετήθηκε είναι η Αναλυτική Ιεραρχική Προσέγγιση (Analytic Hierarchy Process). Στη θεωρία της λήψης αποφάσεων, η Αναλυτική Ιεραρχική Προσέγγιση, είναι μια δομημένη τεχνική οργάνωσης και ανάλυσης πολύπλοκων αποφάσεων, με βάση τα μαθηματικά και την ψυχολογία. Αναπτύχθηκε από τον Thomas L. Saaty τη δεκαετία του 1970. Ο Saaty συνεργάστηκε με τον Ernest Forman για την ανάπτυξη λογισμικού Expert Choice το 1983, και το AHP έχει μελετηθεί και βελτιωθεί εκτενώς από τότε. Αντιπροσωπεύει μια ακριβή προσέγγιση για τον ποσοτικό προσδιορισμό των βαρών των κριτηρίων απόφασης. Οι εμπειρίες μεμονωμένων ειδικών χρησιμοποιούνται για την εκτίμηση των σχετικών μεγεθών των παραγόντων μέσω συγκρίσεων ανά ζευγάρια. Καθένας από τους ερωτηθέντες συγκρίνει τη σχετική σημασία κάθε ζεύγους στοιχείων χρησιμοποιώντας ένα ειδικά σχεδιασμένο ερωτηματολόγιο (Forman και συν, 2000).

4.3 Δείγμα

Το ερωτηματολόγιο συμπλήρωσαν 31 επιχειρηματίες, 31 λογιστές, 31 εφοριακοί, 31 τραπεζικοί, 31 δημόσιοι υπάλληλοι και 31 εκπαιδευτικοί, από ένα σύνολο 1331 επιχειρηματιών, 170 λογιστών, 77 εφοριακών, 1363 εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας και 1050 εκπαιδευτικών δευτεροβάθμιας, 180 δημοσίων υπαλλήλων και 36 τραπεζικών (20 της Εθνικής τράπεζας και 16 της Alphabank). Συνεπώς, το ερωτηματολόγιο συμπλήρωσαν το 2,3% των επιχειρηματιών, το 18,24% των λογιστών, το 40,26% των

εφοριακών, το 1,29% των εκπαιδευτικών, το 17,2% των δημοσίων υπαλλήλων και το 86,11% των τραπεζικών.

4.4 Ερευνητικό εργαλείο

Το Ερωτηματολόγιο μας δόθηκε έτοιμο από τον Επιβλέποντα Καθηγητή μας κ. Μιχάλη Διακομιχάλη. Η έρευνα έγινε από Γενάρη του 2023 μέχρι Απρίλιο 2023.

4.5 Ανάλυση

Η ανάλυση των δεδομένων πραγματοποιήθηκε με χρήση του excel. Συγκεκριμένα, υπολογίστηκαν οι Local και οι Global τιμές για κάθε κριτήριο και πραγματοποιήθηκαν συγκρίσεις. Οι συγκρίσεις γίνονται πάντα σε τιμές Global. Οι τιμές Local αφορούν μόνο την αξιολόγηση του Κριτηρίου, σύμφωνα με τα Υποκριτήρια του, ενώ οι τιμές Global αφορούν στις τιμές κάθε Υποκριτηρίου για την αξιολόγηση του Θέματος, δηλαδή της Φοροδιαφυγής.

5. Αποτελέσματα

5.1 Αποτελέσματα λογιστών

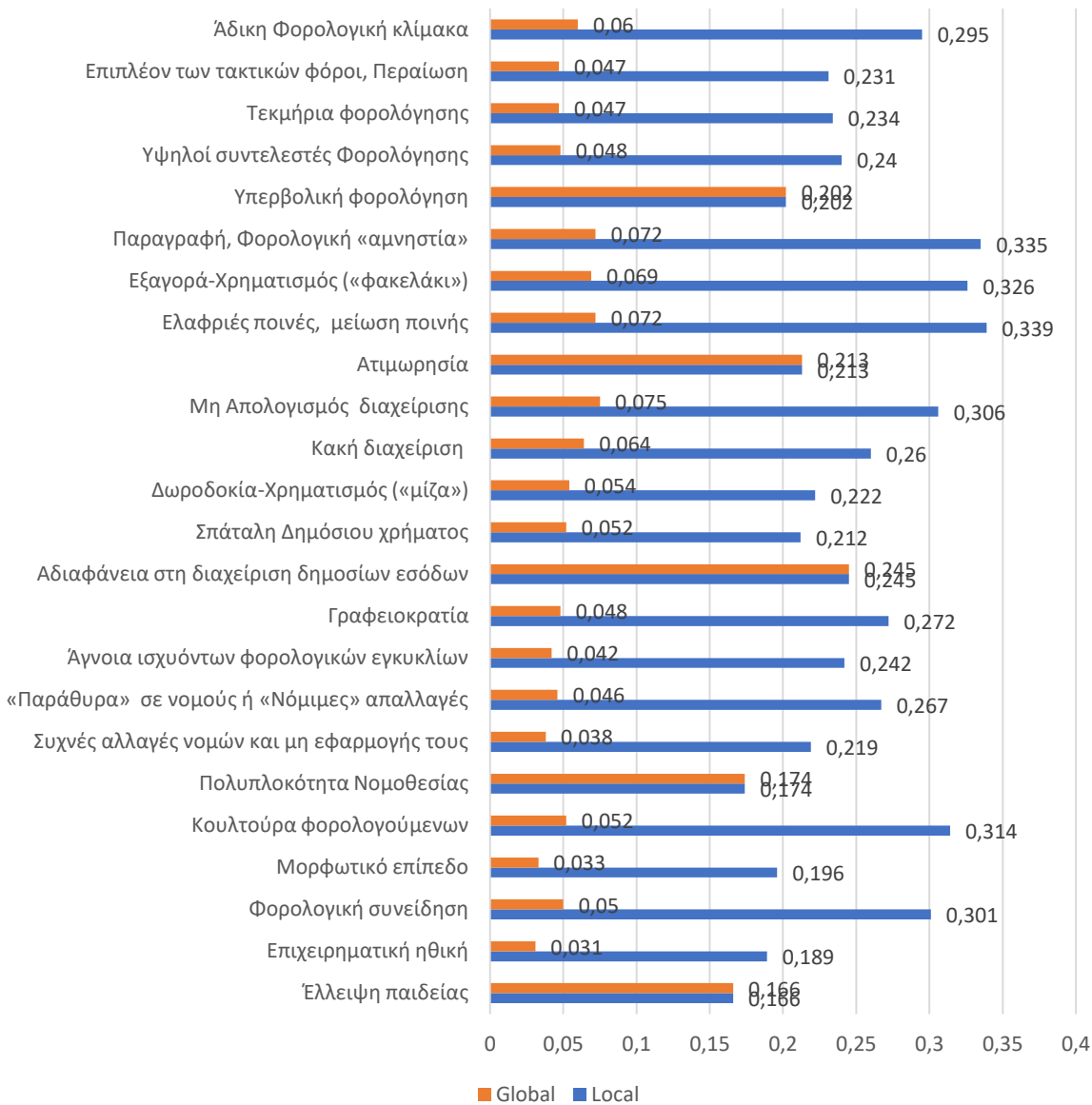
Στους παρακάτω πίνακες και γραφήματα βλέπουμε τα αποτελέσματα των λογιστών σχετικά με τις αιτίες φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής. Αναφορικά με τα κριτήρια (και ως προς την αξιολόγηση του Κριτηρίου, και ως προς την αξιολόγηση του Θέματος), πρώτη έρχεται η Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων, έπεται η ατιμωρησία, ακολουθεί η υπερβολική φορολόγηση, στη συνέχεια η πολυπλοκότητα της νομοθεσίας και τελευταία έρχεται η έλλειψη παιδείας.

Αναφορικά με τα υποκριτήρια τα αποτελέσματα έχουν ως εξής:

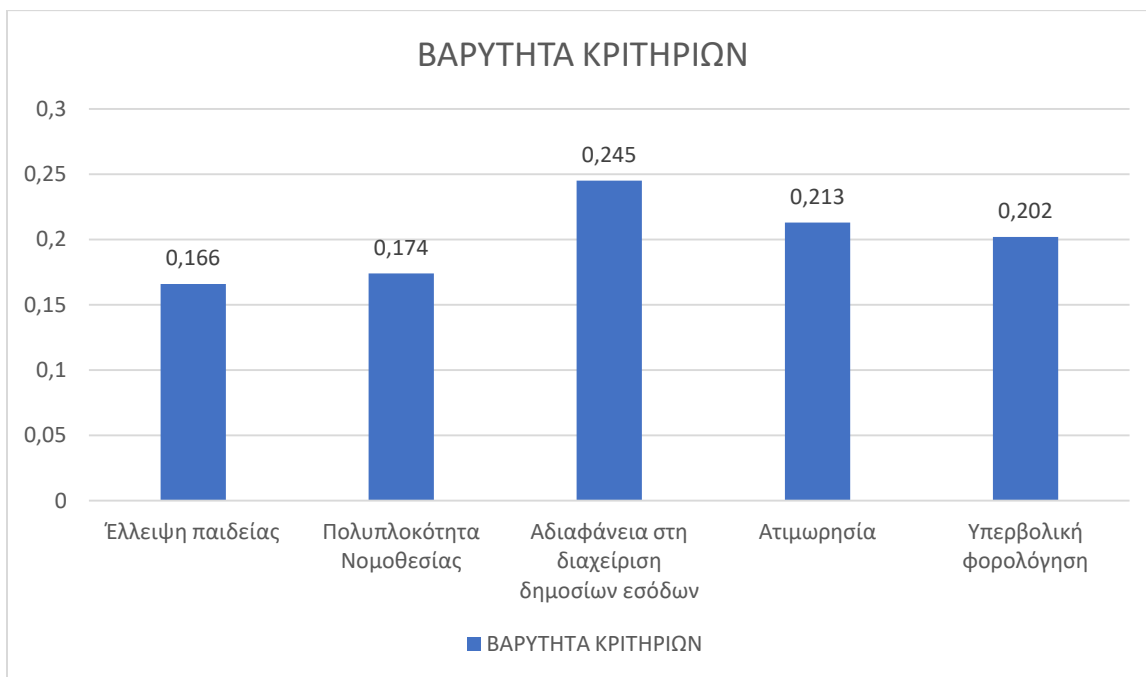
- Στο κριτήριο έλλειψη παιδείας πρώτη έρχεται η κουλτούρα φορολογουμένων, έπεται η φορολογική συνείδηση, ακολουθεί το μορφωτικό επίπεδο και τελευταία έρχεται η επιχειρηματική ηθική.
- Στο κριτήριο πολυπλοκότητα νομοθεσίας πρώτη έρχεται η γραφειοκρατία, έπονται τα «Παράθυρα» σε νομούς ή «Νόμιμες» απαλλαγές, ακολουθεί η Άγνοια ισχυόντων φορολογικών εγκυκλίων και τελευταίες έρχονται οι συχνές αλλαγές νομών και μη εφαρμογής τους.
- Στο κριτήριο αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων πρώτος έρχεται ο μη Απολογισμός διαχείρισης, έπεται η Κακή διαχείριση, ακολουθεί η Δωροδοκία-Χρηματισμός («μίζα») και τελευταία έρχεται η Σπάταλη Δημόσιου χρήματος.
- Στο κριτήριο Ατιμωρησία πρώτα έρχονται (με ισοβαθμία) οι ελαφριές ποινές, μείωση ποινής και η παραγραφή, Φορολογική «αμνηστία» και τελευταία έρχεται η Εξαγορά-Χρηματισμός («φακελάκι»).
- Στο κριτήριο Υπερβολική φορολόγηση πρώτη έρχεται η Άδικη Φορολογική κλίμακα, έπονται οι υψηλοί συντελεστές Φορολόγησης και τελευταία έρχονται (με ισοβαθμία) τα τεκμήρια φορολόγησης και οι επιπλέον των τακτικών φόροι, Περαιώση.

Αίτιες φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής. Η άποψη των Λογιστών του νομού Κορίνθου			
		<i>Local</i>	<i>Global</i>
<i>Έλλειψη παιδείας</i>		0,166	0,166
	Επιχειρηματική ηθική	0,189	0,031
	Φορολογική συνείδηση	0,301	0,050
	Μορφωτικό επίπεδο	0,196	0,033
	Κουλτούρα φορολογούμενων	0,314	0,052
<i>Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας</i>		0,174	0,174
	Συχνές αλλαγές νομών και μη εφαρμογής τους	0,219	0,038
	«Παράθυρα» σε νομούς ή «Νόμιμες» απαλλαγές	0,267	0,046
	Άγνοια ισχυόντων φορολογικών εγκυκλίων	0,242	0,042
	Γραφειοκρατία	0,272	0,048
<i>Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων</i>		0,245	0,245
	Σπάταλη Δημόσιου χρήματος	0,212	0,052
	Δωροδοκία-Χρηματισμός («μίζα»)	0,222	0,054
	Κακή διαχείριση	0,260	0,064
	Μη Απολογισμός διαχείρισης	0,306	0,075
<i>Ατιμωρησία</i>		0,213	0,213
	Ελαφριές ποινές, μείωση ποινής	0,339	0,072
	Εξαγορά-Χρηματισμός («φακελάκι»)	0,326	0,069
	Παραγραφή, Φορολογική «αμνηστία»	0,335	0,072
<i>Υπερβολική φορολόγηση</i>		0,202	0,202
	Υψηλοί συντελεστές Φορολόγησης	0,240	0,048
	Τεκμήρια φορολόγησης	0,234	0,047
	Επιπλέον των τακτικών φόροι, Περαιώση	0,231	0,047
	Άδικη Φορολογική κλίμακα	0,295	0,060

Η άποψη των Λογιστών του νομού Κορίνθου

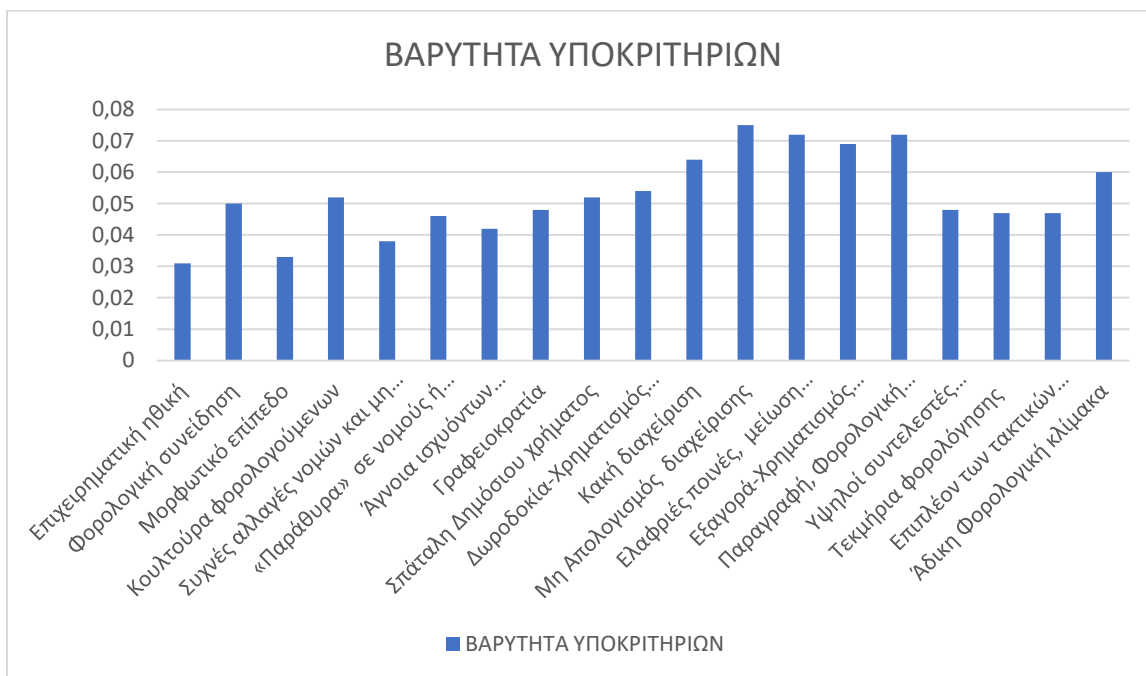

ΒΑΡΥΤΗΤΑ ΚΡΙΤΗΡΙΩΝ	
<i>Έλλειψη παιδείας</i>	0,166
<i>Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας</i>	0,174
<i>Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων</i>	0,245
<i>Ατιμωρησία</i>	0,213

ΒΑΡΥΤΗΤΑ ΥΠΟΚΡΙΤΗΡΙΩΝ	
Επιχειρηματική ηθική	0,031
Φορολογική συνείδηση	0,050
Μορφωτικό επίπεδο	0,033
Κουλτούρα φορολογούμενων	0,052
Συχνές αλλαγές νομών και μη εφαρμογής τους	0,038
«Παράθυρα» σε νομούς ή «Νόμιμες» απαλλαγές	0,046
Άγνοια ισχυόντων φορολογικών εγκυκλίων	0,042
Γραφειοκρατία	0,048
Σπάταλη Δημόσιου χρήματος	0,052
Δωροδοκία-Χρηματισμός («μίζα»)	0,054
Κακή διαχείριση	0,064
Μη Απολογισμός διαχείρισης	0,075
Ελαφριές ποινές, μείωση ποινής	0,072
Εξαγορά-Χρηματισμός («φακελάκι»)	0,069
Παραγραφή, Φορολογική «αμνηστία»	0,072
Υψηλοί συντελεστές Φορολόγησης	0,048
Τεκμήρια φορολόγησης	0,047

Επιπλέον των τακτικών φόροι, Περαιώση	0,047
Άδικη Φορολογική κλίμακα	0,060

5.2 Αποτελέσματα εφοριακών

Στους παρακάτω πίνακες και γραφήματα βλέπουμε τα αποτελέσματα των εφοριακών σχετικά με τις αιτίες φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής. Αναφορικά με τα κριτήρια (και ως προς την αξιολόγηση του Κριτηρίου, και ως προς την αξιολόγηση του Θέματος), πρώτη έρχεται η έλλειψη παιδείας, έπεται η πολυπλοκότητα της νομοθεσίας, ακολουθεί η Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων, στη συνέχεια η ατιμωρησία και τελευταία έρχεται η Υπερβολική φορολόγηση.

Αναφορικά με τα υποκριτήρια τα αποτελέσματα έχουν ως εξής:

- Στο κριτήριο έλλειψη παιδείας πρώτη έρχεται η επιχειρηματική ηθική, έπεται η κουλτούρα φορολογουμένων, ακολουθεί το μορφωτικό επίπεδο και τελευταία έρχεται η φορολογική συνείδηση.

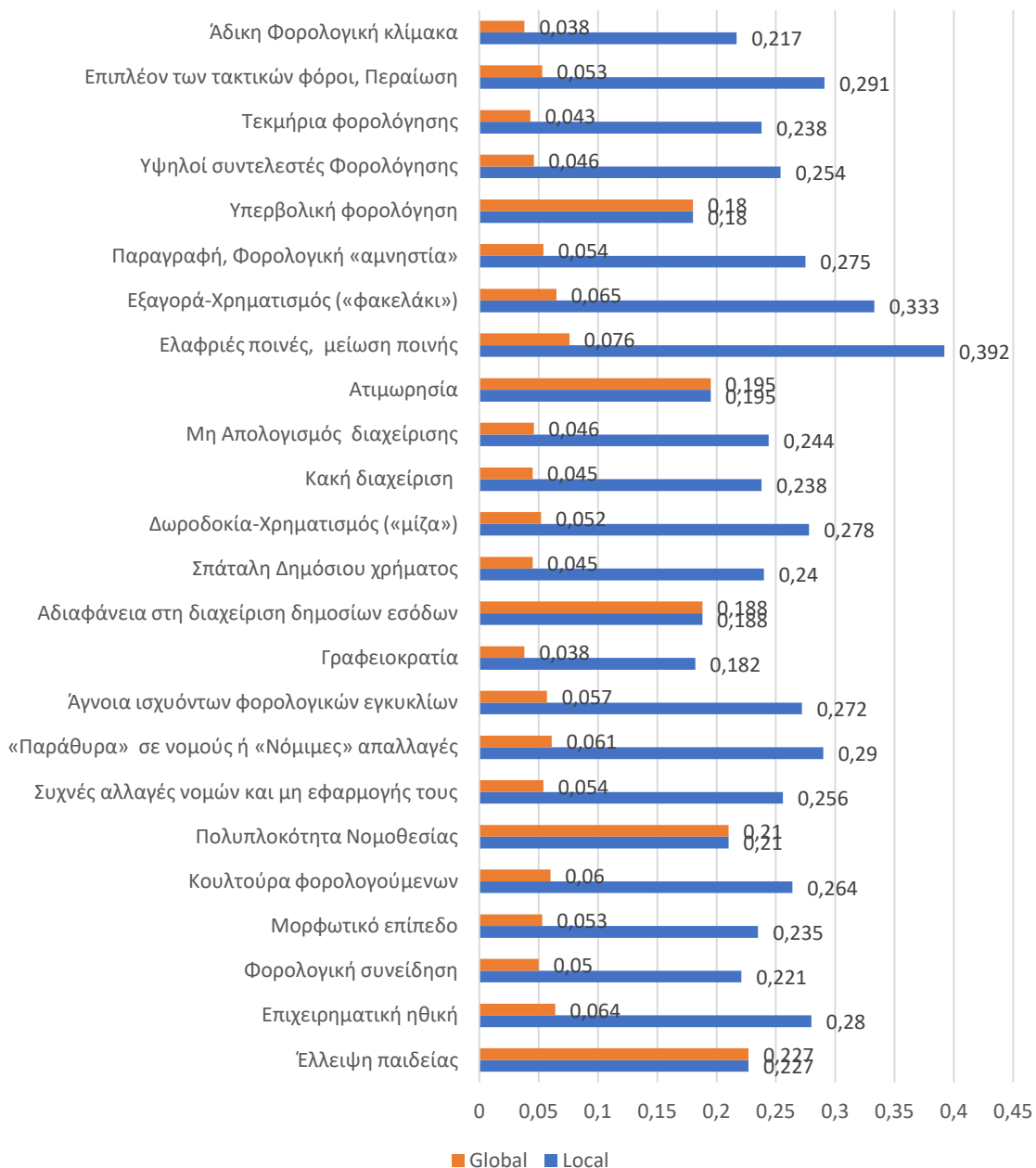
- Στο κριτήριο πολυπλοκότητα νομοθεσίας πρώτα έρχονται τα «Παράθυρα» σε νομούς ή «Νόμιμες» απαλλαγές, έπονται η Άγνοια ισχυόντων φορολογικών εγκυκλίων, ακολουθούν έρχονται οι συχνές αλλαγές νομών και μη εφαρμογής τους και τελευταία έρχεται η γραφειοκρατία.
- Στο κριτήριο αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων πρώτη έρχεται η Δωροδοκία-Χρηματισμός («μίζα»), ακολουθεί ο μη Απολογισμός διαχείρισης και τελευταία έρχονται η Σπάταλη Δημόσιου χρήματος και η Κακή διαχείριση.
- Στο κριτήριο Ατιμωρησία πρώτες έρχονται οι ελαφριές ποινές, μείωση ποινής, ακολουθεί η Εξαγορά-Χρηματισμός («φακελάκι») και τελευταία έρχεται η παραγραφή, Φορολογική «αμνηστία».
- Στο κριτήριο Υπερβολική φορολόγηση πρώτοι έρχονται οι επιπλέον των τακτικών φόροι, Περαιώση, ακολουθούν οι υψηλοί συντελεστές Φορολόγησης, έπονται τα τεκμήρια φορολόγησης και τελευταία έρχεται η Άδικη Φορολογική κλίμακα.

Αίτιες φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής. Η άποψη των εφοριακών του νομού Κορίνθου			
		<i>Local</i>	<i>Global</i>
<i>Έλλειψη παιδείας</i>		0,227	0,227
	Επιχειρηματική ηθική	0,280	0,064
	Φορολογική συνείδηση	0,221	0,050
	Μορφωτικό επίπεδο	0,235	0,053
	Κουλτούρα φορολογούμενων	0,264	0,060
<i>Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας</i>		0,210	0,210
	Συχνές αλλαγές νομών και μη εφαρμογής τους	0,256	0,054
	«Παράθυρα» σε νομούς ή «Νόμιμες» απαλλαγές	0,290	0,061
	Άγνοια ισχυόντων φορολογικών εγκυκλίων	0,272	0,057
	Γραφειοκρατία	0,182	0,038
<i>Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων</i>		0,188	0,188
	Σπάταλη Δημόσιου χρήματος	0,240	0,045

	Δωροδοκία-Χρηματισμός («μίζα»)	0,278	0,052
	Κακή διαχείριση	0,238	0,045
	Μη Απολογισμός διαχείρισης	0,244	0,046
<i>Ατιμωρησία</i>		0,195	0,195
	Ελαφριές ποινές, μείωση ποινής	0,392	0,076
	Εξαγορά-Χρηματισμός («φακελάκι»)	0,333	0,065
	Παραγραφή, Φορολογική «αμνηστία»	0,275	0,054
<i>Υπερβολική φορολόγηση</i>		0,180	0,180
	Υψηλοί συντελεστές Φορολόγησης	0,254	0,046
	Τεκμήρια φορολόγησης	0,238	0,043
	Επιπλέον των τακτικών φόροι, Περαίωση	0,291	0,053
	Άδικη Φορολογική κλίμακα	0,217	0,038

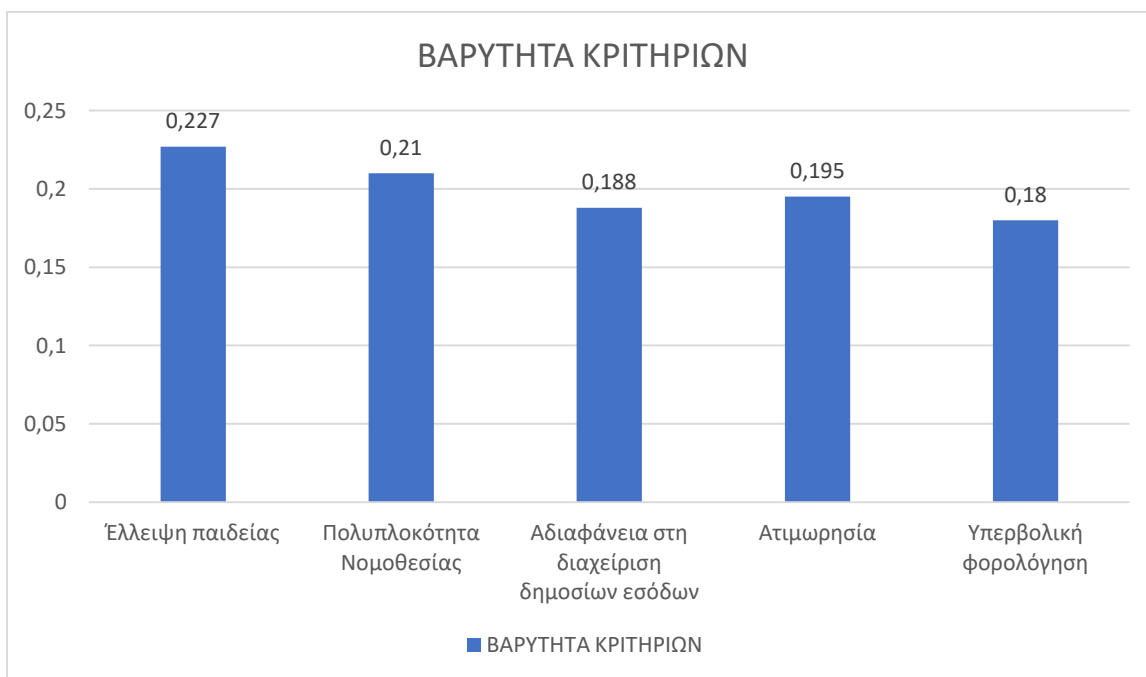

Η άποψη των εφοριακών του νομού Κορίνθου

ΒΑΡΥΤΗΤΑ ΚΡΙΤΗΡΙΩΝ	
<i>Έλλειψη παιδείας</i>	0,227
<i>Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας</i>	0,210
<i>Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων</i>	0,188

<i>εσόδων</i>	
Ατιμωρησία	0,195
Υπερβολική φορολόγηση	0,180

ΒΑΡΥΤΗΤΑ ΥΠΟΚΡΙΤΗΡΙΩΝ	
Επιχειρηματική ηθική	0,064
Φορολογική συνείδηση	0,050
Μορφωτικό επίπεδο	0,053
Κουλτούρα φορολογούμενων	0,060
Συχνές αλλαγές νομών και μη εφαρμογής τους	0,054
«Παράθυρα» σε νομούς ή «Νόμιμες» απαλλαγές	0,061
Άγνοια ισχυρότων φορολογικών εγκυκλίων	0,057
Γραφειοκρατία	0,038
Σπάταλη Δημόσιου χρήματος	0,045
Δωροδοκία-Χρηματισμός («μίζα»)	0,052
Κακή διαχείριση	0,045
Μη Απολογισμός διαχείρισης	0,046
Ελαφριές ποινές, μείωση ποινής	0,076
Εξαγορά-Χρηματισμός («φακελάκι»)	0,065
Παραγραφή, Φορολογική «αμνηστία»	0,054

Υψηλοί συντελεστές Φορολόγησης	0,046
Τεκμήρια φορολόγησης	0,043
Επιπλέον των τακτικών φόροι, Περαιώση	0,053
Άδικη Φορολογική κλίμακα	0,038

5.3 Αποτελέσματα επιχειρηματιών

Στους παρακάτω πίνακες και γραφήματα βλέπουμε τα αποτελέσματα των επιχειρηματιών σχετικά με τις αιτίες φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής. Αναφορικά με τα κριτήρια (και ως προς την αξιολόγηση του Κριτηρίου, και ως προς την αξιολόγηση του Θέματος), πρώτη έρχεται η έλλειψη παιδείας, ακολουθεί η Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων, έπεται η πολυπλοκότητα της νομοθεσίας, στη συνέχεια η Υπερβολική φορολόγηση και τελευταία έρχεται η ατιμωρησία.

Αναφορικά με τα υποκριτήρια τα αποτελέσματα έχουν ως εξής:

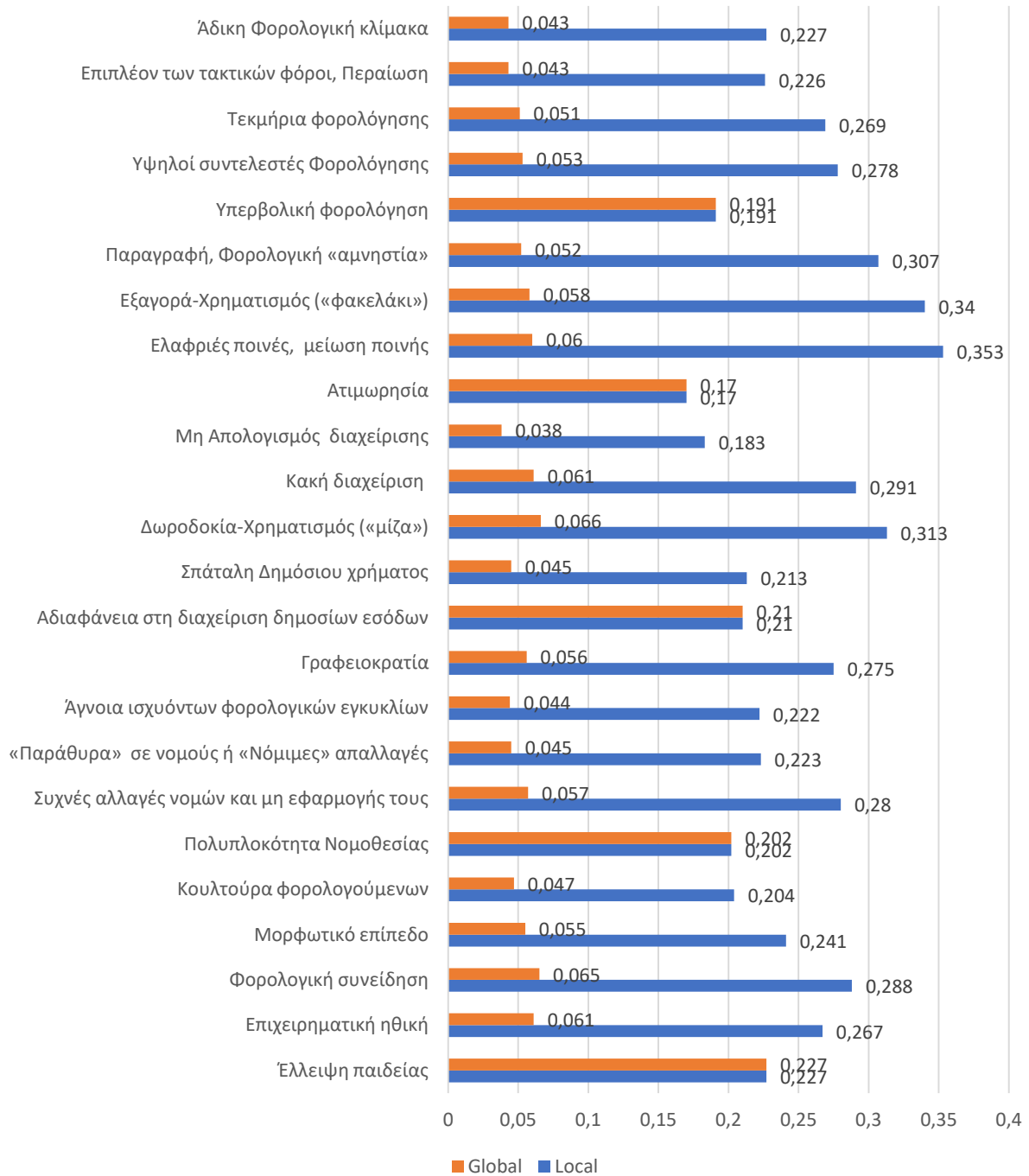
- Στο κριτήριο έλλειψη παιδείας πρώτη έρχεται η φορολογική συνείδηση, έπεται η επιχειρηματική ηθική, ακολουθεί το μορφωτικό επίπεδο και τελευταία έρχεται η κουλτούρα φορολογουμένων.

- Στο κριτήριο πολυπλοκότητα νομοθεσίας πρώτες έρχονται οι συχνές αλλαγές νομών και μη εφαρμογής τους, έπεται η γραφειοκρατία, ακολουθούν τα «Παράθυρα» σε νομούς ή «Νόμιμες» απαλλαγές και τελευταία έρχεται η Άγνοια ισχυόντων φορολογικών εγκυκλίων.
- Στο κριτήριο αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων πρώτη έρχεται η Δωροδοκία-Χρηματισμός («μίζα»), ακολουθεί η Κακή διαχείριση, έπεται η Σπάταλη Δημόσιου χρήματος και τελευταίος έρχεται ο μη Απολογισμός διαχείρισης.
- Στο κριτήριο Ατιμωρησία πρώτες έρχονται οι ελαφριές ποινές, μείωση ποινής, ακολουθεί η Εξαγορά-Χρηματισμός («φακελάκι») και τελευταία έρχεται η παραγραφή, Φορολογική «αμνηστία».
- Στο κριτήριο Υπερβολική φορολόγηση πρώτοι έρχονται οι υψηλοί συντελεστές Φορολόγησης, έπονται τα τεκμήρια φορολόγηση και τελευταία έρχονται (με ισοβαθμία) οι επιπλέον των τακτικών φόροι, Περαιώση και η Άδικη Φορολογική κλίμακα.

Αίτιες φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής. Η άποψη των επιχειρηματιών του νομού Κορίνθου			
		<i>Local</i>	<i>Global</i>
<i>Έλλειψη παιδείας</i>		0,227	0,227
	Επιχειρηματική ηθική	0,267	0,061
	Φορολογική συνείδηση	0,288	0,065
	Μορφωτικό επίπεδο	0,241	0,055
	Κουλτούρα φορολογούμενων	0,204	0,047
<i>Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας</i>		0,202	0,202
	Συχνές αλλαγές νομών και μη εφαρμογής τους	0,280	0,057
	«Παράθυρα» σε νομούς ή «Νόμιμες» απαλλαγές	0,223	0,045
	Άγνοια ισχυόντων φορολογικών εγκυκλίων	0,222	0,044
	Γραφειοκρατία	0,275	0,056
<i>Αδιαφάνεια στη διαχείριση</i>		0,210	0,210

<i>δημοσίων εσόδων</i>			
	Σπάταλη Δημόσιου χρήματος	0,213	0,045
	Δωροδοκία-Χρηματισμός («μίζα»)	0,313	0,066
	Κακή διαχείριση	0,291	0,061
	Μη Απολογισμός διαχείρισης	0,183	0,038
<i>Ατιμωρησία</i>		0,170	0,170
	Ελαφριές ποινές, μείωση ποινής	0,353	0,060
	Εξαγορά-Χρηματισμός («φακελάκι»)	0,340	0,058
	Παραγραφή, Φορολογική «αμνηστία»	0,307	0,052
<i>Υπερβολική φορολόγηση</i>		0,191	0,191
	Υψηλοί συντελεστές Φορολόγησης	0,278	0,053
	Τεκμήρια φορολόγησης	0,269	0,051
	Επιπλέον των τακτικών φόροι, Περαίωση	0,226	0,043
	Άδικη Φορολογική κλίμακα	0,227	0,043

Η άποψη των επιχειρηματιών του νομού Κορίνθου

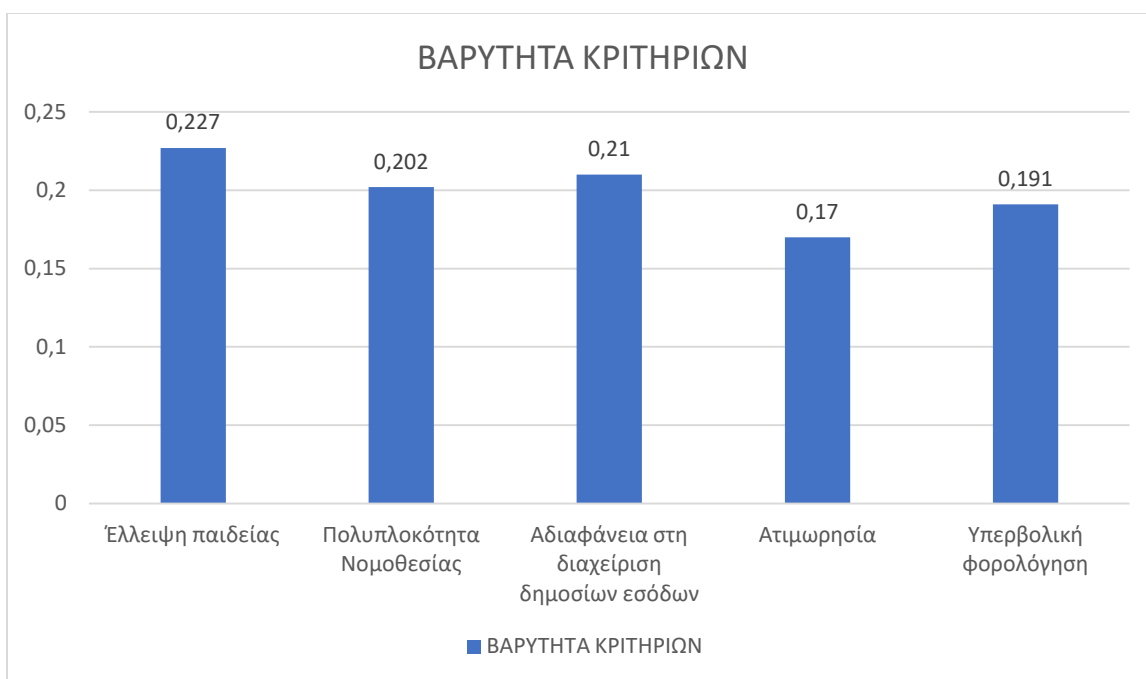

ΒΑΡΥΤΗΤΑ ΚΡΙΤΗΡΙΩΝ

Έλλειψη παιδείας

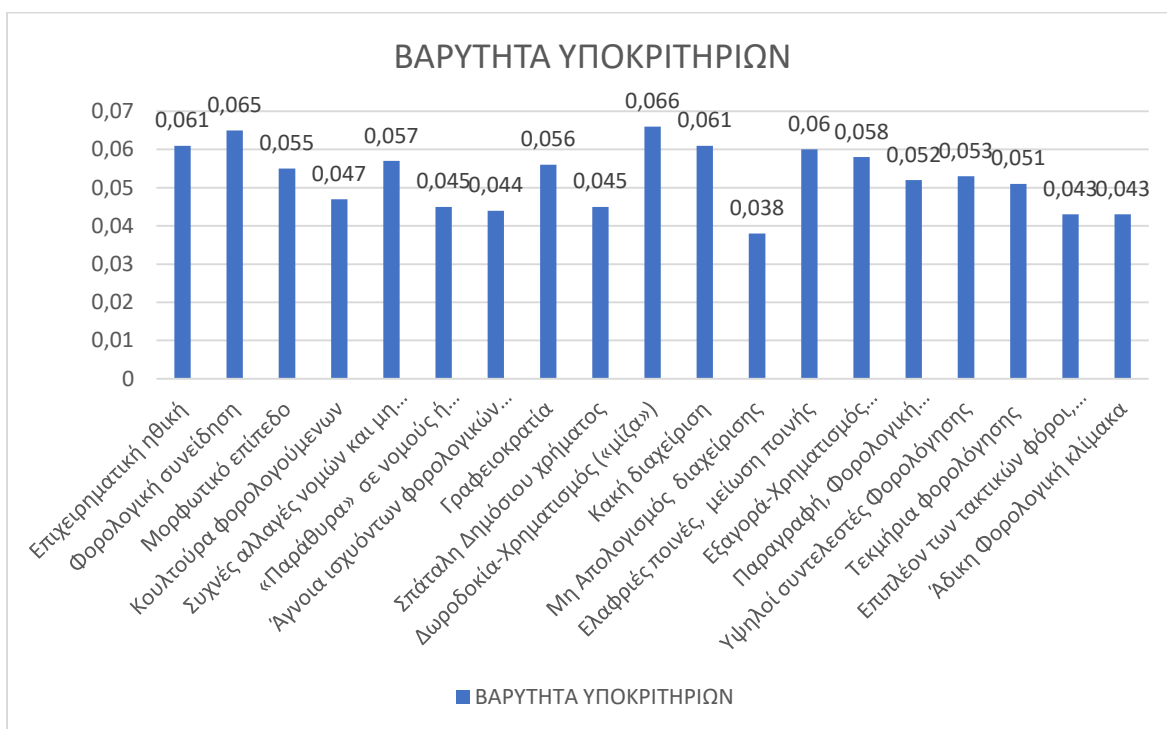
0,227

Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας	0,202
Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων	0,210
Ατιμωρησία	0,170
Υπερβολική φορολόγηση	0,191

ΒΑΡΥΤΗΤΑ ΥΠΟΚΡΙΤΗΡΙΩΝ	
Επιχειρηματική ηθική	0,061
Φορολογική συνείδηση	0,065
Μορφωτικό επίπεδο	0,055
Κουλτούρα φορολογούμενων	0,047
Συχνές αλλαγές νομών και μη εφαρμογής τους	0,057
«Παράθυρα» σε νομούς ή «Νόμιμες» απαλλαγές	0,045
Άγνοια ισχυόντων φορολογικών εγκυκλίων	0,044
Γραφειοκρατία	0,056
Σπάταλη Δημόσιου χρήματος	0,045
Δωροδοκία-Χρηματισμός («μίζα»)	0,066
Κακή διαχείριση	0,061
Μη Απολογισμός διαχείρισης	0,038
Ελαφριές ποινές, μείωση ποινής	0,060

Εξαγορά-Χρηματισμός («φακελάκι»)	0,058
Παραγραφή, Φορολογική «αμνηστία»	0,052
Υψηλοί συντελεστές Φορολόγησης	0,053
Τεκμήρια φορολόγησης	0,051
Επιπλέον των τακτικών φόροι, Περαιώση	0,043
Άδικη Φορολογική κλίμακα	0,043

5.4 Αποτελέσματα τραπεζικών

Στους παρακάτω πίνακες και γραφήματα βλέπουμε τα αποτελέσματα των τραπεζικών σχετικά με τις αιτίες φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής. Αναφορικά με τα κριτήρια (και ως προς την αξιολόγηση του Κριτηρίου, και ως προς την αξιολόγηση του Θέματος), πρώτη έρχεται η Υπερβολική φορολόγηση, ακολουθεί η Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων, έπεται η ατιμωρησία, στη συνέχεια η πολυπλοκότητα της νομοθεσίας και τελευταία έρχεται η έλλειψη παιδείας.

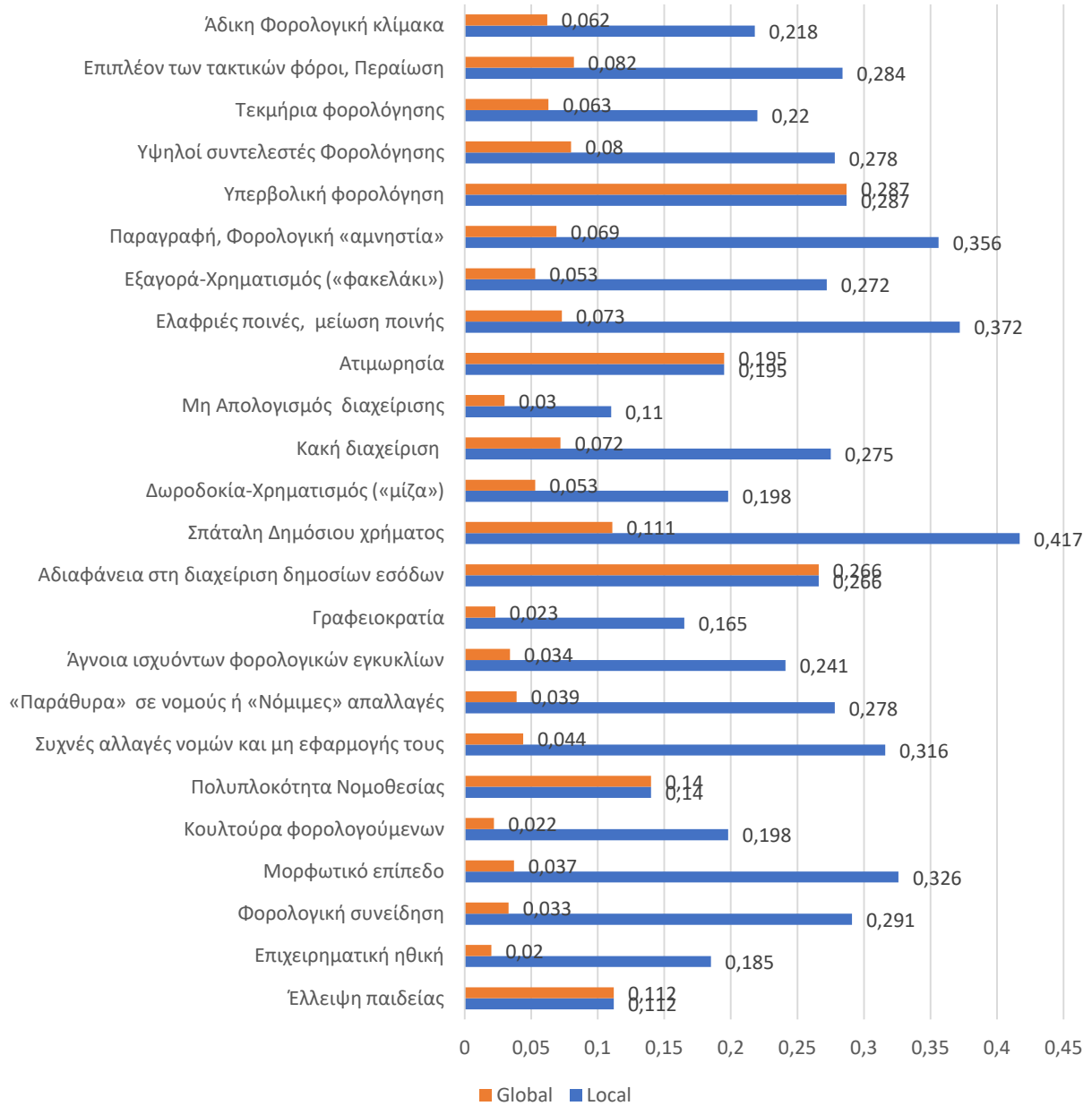
Αναφορικά με τα υποκριτήρια τα αποτελέσματα έχουν ως εξής:

- Στο κριτήριο έλλειψη παιδείας πρώτη έρχεται το μορφωτικό επίπεδο, έπεται η φορολογική συνείδηση, ακολουθεί η κουλτούρα φορολογουμένων και τελευταία έρχεται η επιχειρηματική ηθική.
- Στο κριτήριο πολυπλοκότητα νομοθεσίας πρώτες έρχονται οι συχνές αλλαγές νομών και μη εφαρμογής τους, ακολουθούν τα «Παράθυρα» σε νομούς ή «Νόμιμες» απαλλαγές, έπεται η Άγνοια ισχυόντων φορολογικών εγκυκλίων και τελευταία έρχεται η γραφειοκρατία.
- Στο κριτήριο αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων πρώτη έρχεται η Κακή διαχείριση, ακολουθεί η Δωροδοκία-Χρηματισμός («μίζα»), έπεται ο μη Απολογισμός διαχείρισης και τελευταία έρχεται η Σπάταλη Δημόσιου χρήματος.
- Στο κριτήριο Ατιμωρησία πρώτες έρχονται οι ελαφριές ποινές, μείωση ποινής, ακολουθεί η παραγραφή, Φορολογική «αμνηστία» και τελευταία έρχεται η Εξαγορά-Χρηματισμός («φακελάκι»).
- Στο κριτήριο Υπερβολική φορολόγηση πρώτοι έρχονται επιπλέον των τακτικών φόροι, Περαιώση, έπονται οι υψηλοί συντελεστές Φορολόγησης, ακολουθούν τα τεκμήρια φορολόγησης και τελευταία έρχεται η Άδικη Φορολογική κλίμακα.

Αίτιες φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής. Η άποψη των τραπεζικών του νομού Κορίνθου			
		<i>Local</i>	<i>Global</i>
<i>Έλλειψη παιδείας</i>		0,112	0,112
	Επιχειρηματική ηθική	0,185	0,020
	Φορολογική συνείδηση	0,291	0,033
	Μορφωτικό επίπεδο	0,326	0,037
	Κουλτούρα φορολογούμενων	0,198	0,022
<i>Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας</i>		0,140	0,140
	Συχνές αλλαγές νομών και μη εφαρμογής τους	0,316	0,044
	«Παράθυρα» σε νομούς ή «Νόμιμες» απαλλαγές	0,278	0,039
	Άγνοια ισχυόντων φορολογικών	0,241	0,034

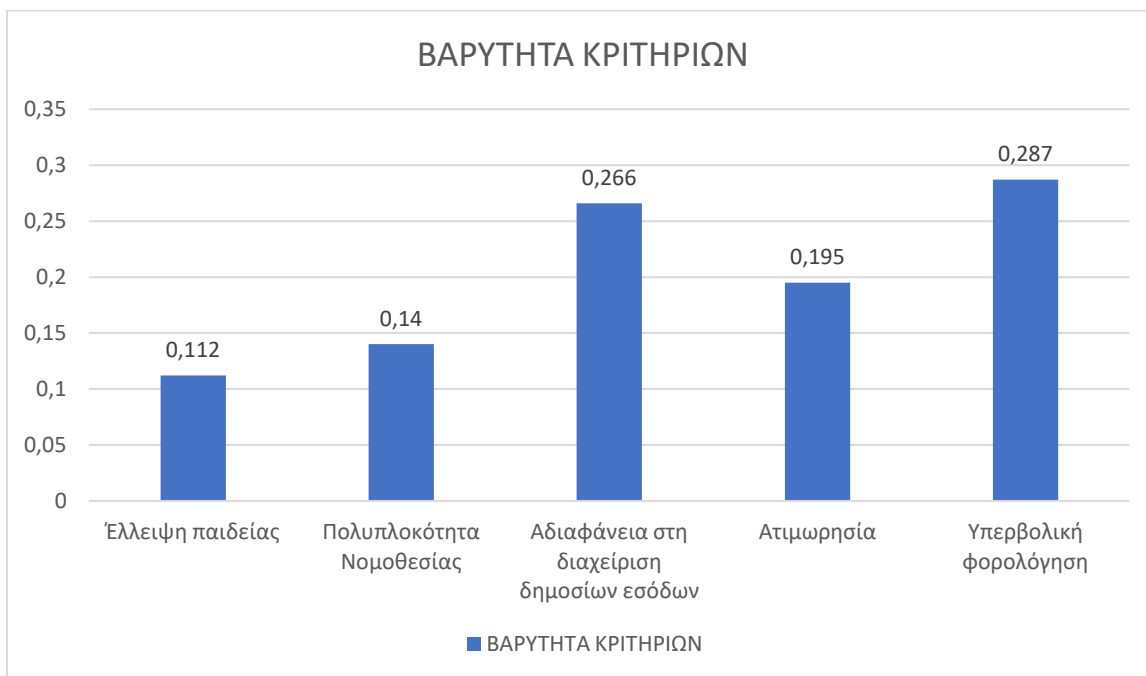
	εγκυκλίων		
	Γραφειοκρατία	0,165	0,023
<i>Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων</i>		0,266	0,266
	Σπάταλη Δημόσιου χρήματος	0,417	0,111
	Δωροδοκία-Χρηματισμός («μίζα»)	0,198	0,053
	Κακή διαχείριση	0,275	0,072
	Μη Απολογισμός διαχείρισης	0,110	0,030
<i>Ατιμωρησία</i>		0,195	0,195
	Ελαφριές ποινές, μείωση ποινής	0,372	0,073
	Εξαγορά-Χρηματισμός («φακελάκι»)	0,272	0,053
	Παραγραφή, Φορολογική «αμνηστία»	0,356	0,069
<i>Υπερβολική φορολόγηση</i>		0,287	0,287
	Υψηλοί συντελεστές Φορολόγησης	0,278	0,080
	Τεκμήρια φορολόγησης	0,220	0,063
	Επιπλέον των τακτικών φόροι, Περαιώση	0,284	0,082
	Άδικη Φορολογική κλίμακα	0,218	0,062

Η άποψη των τραπεζικών του νομού Κορίνθου

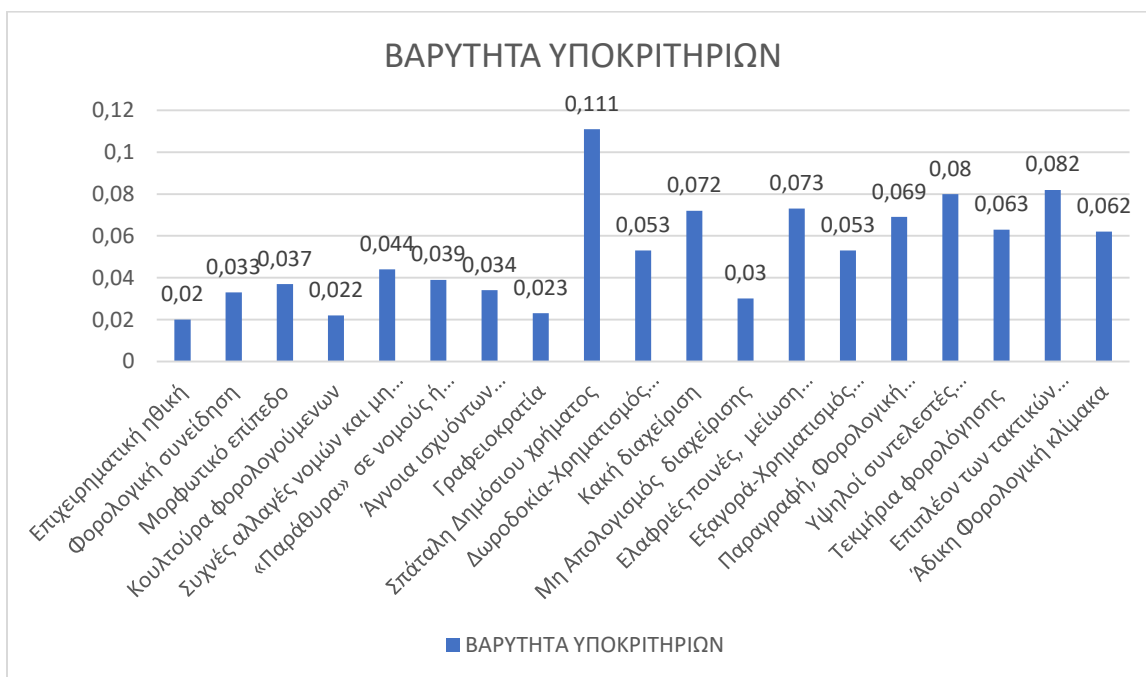
ΒΑΡΥΤΗΤΑ ΚΡΙΤΗΡΙΩΝ	
<i>Έλλειψη παιδείας</i>	0,112
<i>Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας</i>	0,140
<i>Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων</i>	0,266

Ατιμωρησία	0,195
Υπερβολική φορολόγηση	0,287

ΒΑΡΥΤΗΤΑ ΥΠΟΚΡΙΤΗΡΙΩΝ	
Επιχειρηματική ηθική	0,020
Φορολογική συνείδηση	0,033
Μορφωτικό επίπεδο	0,037
Κουλτούρα φορολογούμενων	0,022
Συχνές αλλαγές νομών και μη εφαρμογής τους	0,044
«Παράθυρα» σε νομούς ή «Νόμιμες» απαλλαγές	0,039
Άγνοια ισχυόντων φορολογικών εγκυκλίων	0,034
Γραφειοκρατία	0,023
Σπάταλη Δημόσιου χρήματος	0,111
Δωροδοκία-Χρηματισμός («μίζα»)	0,053
Κακή διαχείριση	0,072
Μη Απολογισμός διαχείρισης	0,030
Ελαφριές ποινές, μείωση ποινής	0,073
Εξαγορά-Χρηματισμός («φακελάκι»)	0,053
Παραγραφή, Φορολογική «αμνηστία»	0,069
Υψηλοί συντελεστές Φορολόγησης	0,080

Τεκμήρια φορολόγησης	0,063
Επιπλέον των τακτικών φόροι, Περαιώση	0,082
Άδικη Φορολογική κλίμακα	0,062

5.5 Αποτελέσματα δημοσίων υπαλλήλων

Στους παρακάτω πίνακες και γραφήματα βλέπουμε τα αποτελέσματα των τραπεζικών σχετικά με τις αιτίες φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής. Αναφορικά με τα κριτήρια (και ως προς την αξιολόγηση του Κριτηρίου, και ως προς την αξιολόγηση του Θέματος), πρώτη έρχεται η Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων, ακολουθεί η Υπερβολική φορολόγηση, έπεται η πολυπλοκότητα της νομοθεσίας, στη συνέχεια η ατιμωρησία και τελευταία έρχεται η έλλειψη παιδείας.

Αναφορικά με τα υποκριτήρια τα αποτελέσματα έχουν ως εξής:

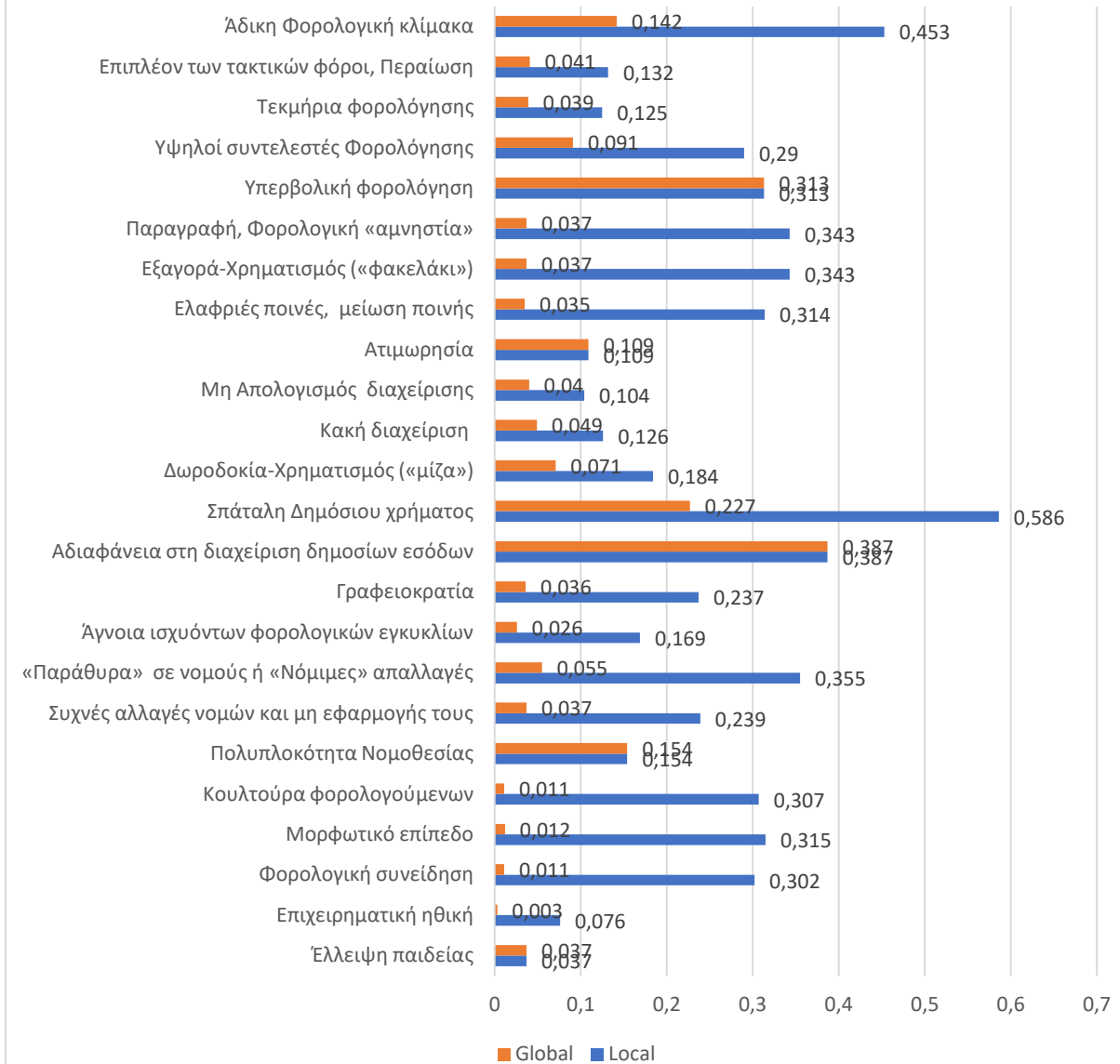
- Στο κριτήριο έλλειψη παιδείας πρώτη έρχεται το μορφωτικό επίπεδο, έπονται (με ισοβαθμία) η φορολογική συνείδηση και η κουλτούρα φορολογουμένων και τελευταία έρχεται η επιχειρηματική ηθική.

- Στο κριτήριο πολυπλοκότητα νομοθεσίας πρώτα έρχονται τα «Παράθυρα» σε νομούς ή «Νόμιμες» απαλλαγές, ακολουθούν οι συχνές αλλαγές νομών και μη εφαρμογής τους, έπεται η γραφειοκρατία και τελευταία έρχεται η Άγνοια ισχυόντων φορολογικών εγκυκλίων.
- Στο κριτήριο αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων πρώτη έρχεται η Σπάταλη Δημόσιου χρήματος, ακολουθεί η Δωροδοκία-Χρηματισμός («μίζα»), έπεται η Κακή διαχείριση και τελευταίος έρχεται ο μη Απολογισμός διαχείρισης.
- Στο κριτήριο Ατιμωρησία πρώτες έρχονται (με ισοβαθμία) η παραγραφή, Φορολογική «αμνηστία» και η Εξαγορά-Χρηματισμός («φακελάκι») και τελευταίες έρχονται οι ελαφριές ποινές, μείωση ποινής.
- Στο κριτήριο Υπερβολική φορολόγηση πρώτη έρχεται η Άδικη Φορολογική κλίμακα, έπονται οι υψηλοί συντελεστές Φορολόγησης, ακολουθούν οι επιπλέον των τακτικών φόροι, Περαιώση και τελευταία έρχονται τα τεκμήρια φορολόγησης.

Αίτιες φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής.			
Η άποψη των δημοσίων υπαλλήλων του νομού Κορίνθου			
		<i>Local</i>	<i>Global</i>
<i>Έλλειψη παιδείας</i>		0,037	0,037
	Επιχειρηματική ηθική	0,076	0,003
	Φορολογική συνείδηση	0,302	0,011
	Μορφωτικό επίπεδο	0,315	0,012
	Κουλτούρα φορολογούμενων	0,307	0,011
<i>Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας</i>		0,154	0,154
	Συχνές αλλαγές νομών και μη εφαρμογής τους	0,239	0,037
	«Παράθυρα» σε νομούς ή «Νόμιμες» απαλλαγές	0,355	0,055
	Άγνοια ισχυόντων φορολογικών εγκυκλίων	0,169	0,026
	Γραφειοκρατία	0,237	0,036
<i>Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων</i>		0,387	0,387
	Σπάταλη Δημόσιου χρήματος	0,586	0,227

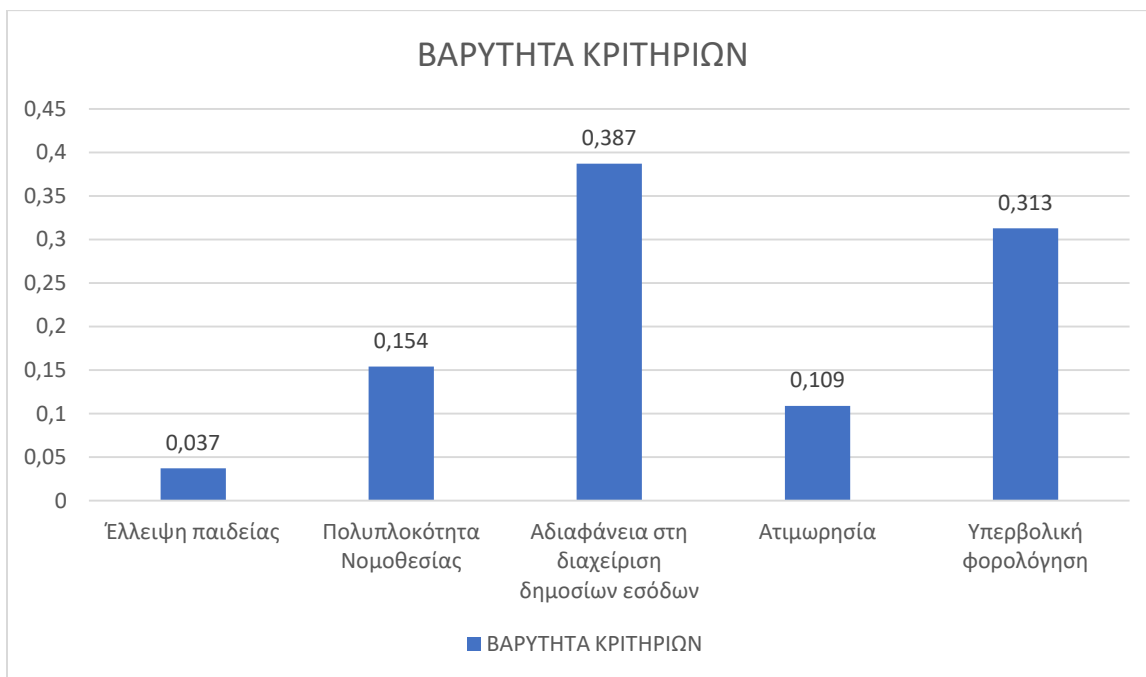
	Δωροδοκία-Χρηματισμός («μίζα»)	0,184	0,071
	Κακή διαχείριση	0,126	0,049
	Μη Απολογισμός διαχείρισης	0,104	0,040
<i>Ατιμωρησία</i>		0,109	0,109
	Ελαφριές ποινές, μείωση ποινής	0,314	0,035
	Εξαγορά-Χρηματισμός («φακελάκι»)	0,343	0,037
	Παραγραφή, Φορολογική «αμνηστία»	0,343	0,037
<i>Υπερβολική φορολόγηση</i>		0,313	0,313
	Υψηλοί συντελεστές Φορολόγησης	0,290	0,091
	Τεκμήρια φορολόγησης	0,125	0,039
	Επιπλέον των τακτικών φόροι, Περαίωση	0,132	0,041
	Άδικη Φορολογική κλίμακα	0,453	0,142

Η άποψη των δημοσίων υπαλλήλων του νομού Κορίνθου

ΒΑΡΥΤΗΤΑ ΚΡΙΤΗΡΙΩΝ	
<i>Έλλειψη παιδείας</i>	0,037
<i>Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας</i>	0,154
<i>Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων</i>	0,387
<i>Ατιμωρησία</i>	0,109

ΒΑΡΥΤΗΤΑ ΥΠΟΚΡΙΤΗΡΙΩΝ	
Επιχειρηματική ηθική	0,003
Φορολογική συνείδηση	0,011
Μορφωτικό επίπεδο	0,012
Κουλτούρα φορολογούμενων	0,011
Συχνές αλλαγές νομών και μη εφαρμογής τους	0,037
«Παράθυρα» σε νομούς ή «Νόμιμες» απαλλαγές	0,055
Άγνοια ισχυόντων φορολογικών εγκυκλίων	0,026
Γραφειοκρατία	0,036
Σπάταλη Δημόσιου χρήματος	0,227
Δωροδοκία-Χρηματισμός («μίζα»)	0,071
Κακή διαχείριση	0,049
Μη Απολογισμός διαχείρισης	0,040
Ελαφριές ποινές, μείωση ποινής	0,035
Εξαγορά-Χρηματισμός («φακελάκι»)	0,037
Παραγραφή, Φορολογική «αμνηστία»	0,037
Υψηλοί συντελεστές Φορολόγησης	0,091
Τεκμήρια φορολόγησης	0,039

Επιπλέον των τακτικών φόροι, Περαιώση	0,041
Άδικη Φορολογική κλίμακα	0,142

5.6 Αποτελέσματα εκπαιδευτικών

Στους παρακάτω πίνακες και γραφήματα βλέπουμε τα αποτελέσματα των εκπαιδευτικών σχετικά με τις αιτίες φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής. Αναφορικά με τα κριτήρια (και ως προς την αξιολόγηση του Κριτηρίου, και ως προς την αξιολόγηση του Θέματος), πρώτη έρχεται η ατιμωρησία, ακολουθεί η Υπερβολική φορολόγηση, έπεται η Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων, στη συνέχεια η έλλειψη παιδείας και τελευταία έρχεται η πολυπλοκότητα της νομοθεσίας.

Αναφορικά με τα υποκριτήρια τα αποτελέσματα έχουν ως εξής:

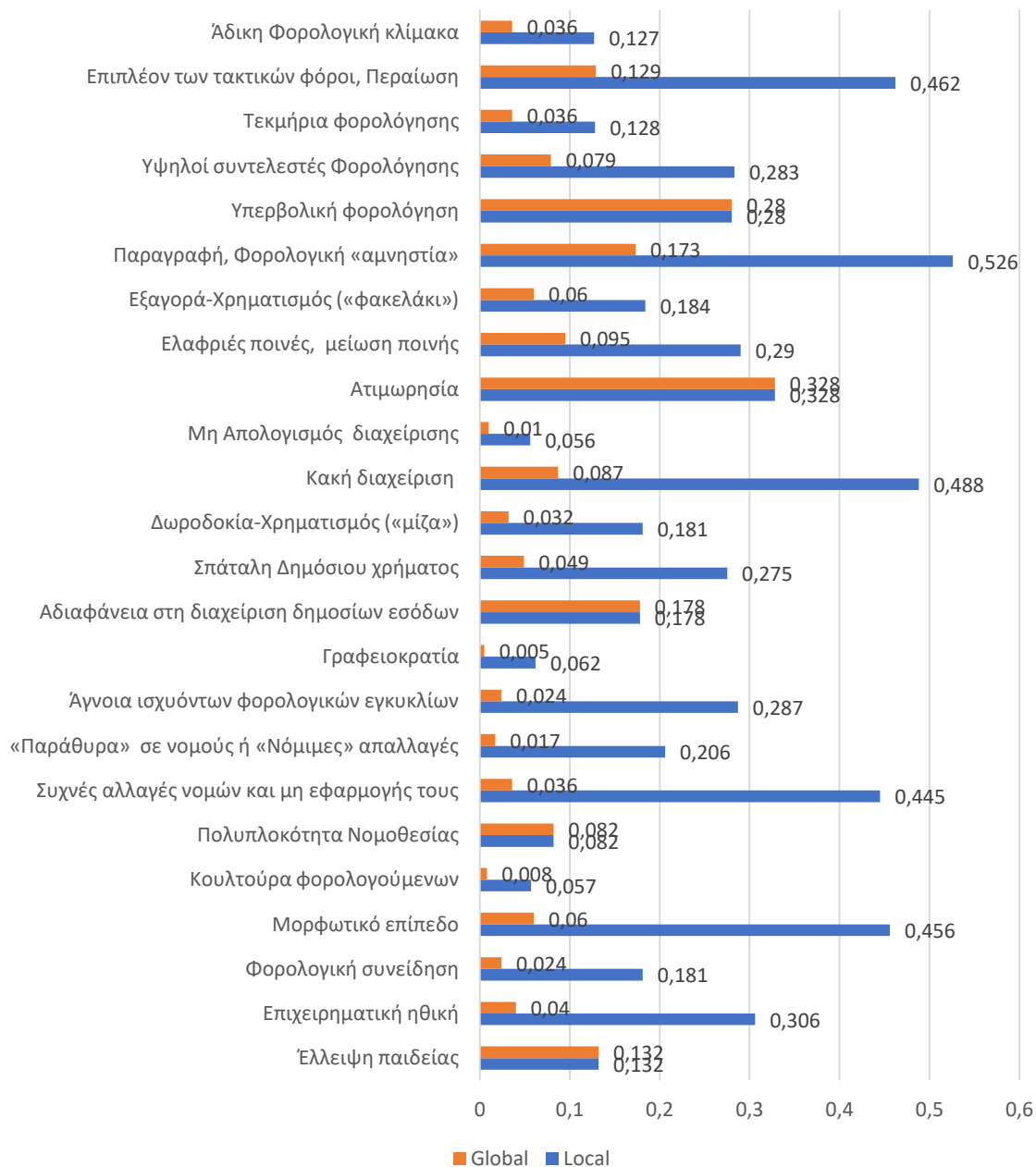
- Στο κριτήριο έλλειψη παιδείας πρώτη έρχεται το μορφωτικό επίπεδο, έπεται η επιχειρηματική ηθική, ακολουθεί η φορολογική συνείδηση και τελευταία έρχεται η κουλτούρα φορολογουμένων.

- Στο κριτήριο πολυπλοκότητα νομοθεσίας πρώτες έρχονται οι συχνές αλλαγές νομών και μη εφαρμογής τους, έπεται η Άγνοια ισχυόντων φορολογικών εγκυκλίων, ακολουθούν τα «Παράθυρα» σε νομούς ή «Νόμιμες» απαλλαγές και τελευταία έρχεται η γραφειοκρατία.
- Στο κριτήριο αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων πρώτη έρχεται η Κακή διαχείριση, ακολουθεί η Σπάταλη Δημόσιου χρήματος, έπεται η Δωροδοκία-Χρηματισμός («μίζα») και τελευταίος έρχεται ο μη Απολογισμός διαχείρισης.
- Στο κριτήριο Ατιμωρησία πρώτη έρχεται η παραγραφή, Φορολογική «αμνηστία», ακολουθούν οι ελαφριές ποινές», μείωση ποινής και τελευταία έρχεται η Εξαγορά-Χρηματισμός («φακελάκι»).
- Στο κριτήριο Υπερβολική φορολόγηση πρώτοι έρχονται επιπλέον των τακτικών φόροι, Περαιώση, έπονται οι υψηλοί συντελεστές Φορολόγησης και τελευταία έρχονται (με ισοβαθμία) τα τεκμήρια φορολόγησης και η Άδικη Φορολογική κλίμακα.

Αίτιες φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής. Η άποψη των εκπαιδευτικών του νομού Κορίνθου			
		<i>Local</i>	<i>Global</i>
<i>Έλλειψη παιδείας</i>		0,132	0,132
	Επιχειρηματική ηθική	0,306	0,040
	Φορολογική συνείδηση	0,181	0,024
	Μορφωτικό επίπεδο	0,456	0,060
	Κουλτούρα φορολογούμενων	0,057	0,008
<i>Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας</i>		0,082	0,082
	Συχνές αλλαγές νομών και μη εφαρμογής τους	0,445	0,036
	«Παράθυρα» σε νομούς ή «Νόμιμες» απαλλαγές	0,206	0,017
	Άγνοια ισχυόντων φορολογικών εγκυκλίων	0,287	0,024
	Γραφειοκρατία	0,062	0,005
<i>Αδιαφάνεια στη διαχείριση</i>		0,178	0,178

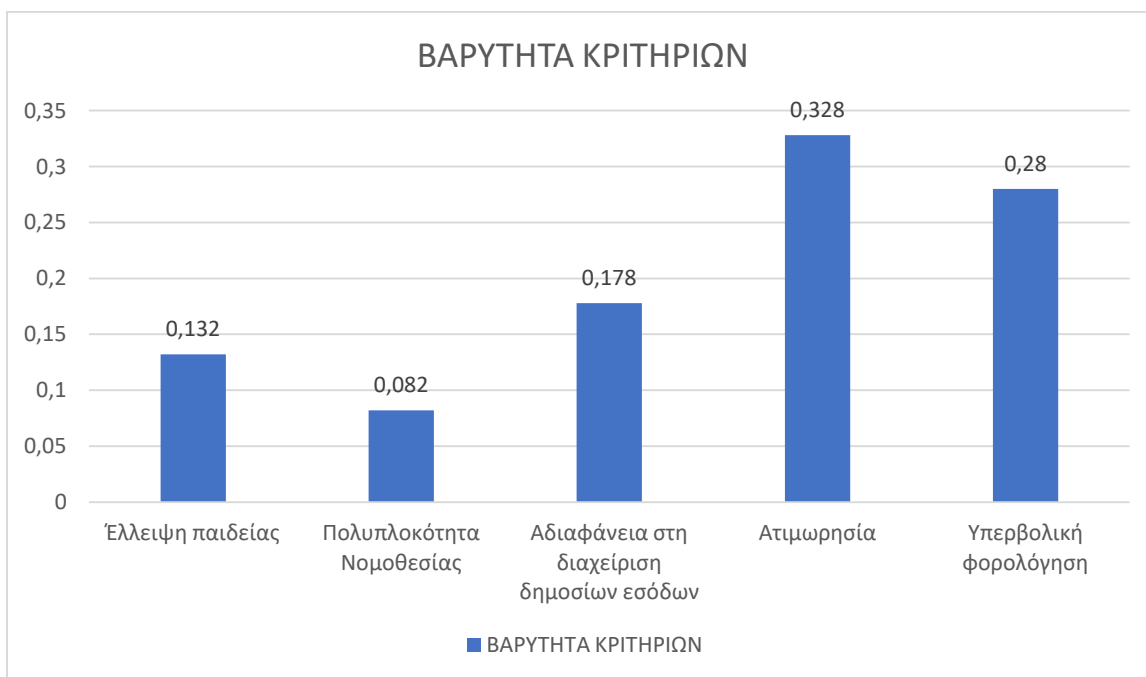
<i>δημοσίων εσόδων</i>			
	Σπάταλη Δημόσιου χρήματος	0,275	0,049
	Δωροδοκία-Χρηματισμός («μίζα»)	0,181	0,032
	Κακή διαχείριση	0,488	0,087
	Μη Απολογισμός διαχείρισης	0,056	0,010
<i>Ατιμωρησία</i>		0,328	0,328
	Ελαφριές ποινές, μείωση ποινής	0,290	0,095
	Εξαγορά-Χρηματισμός («φακελάκι»)	0,184	0,060
	Παραγραφή, Φορολογική «αμνηστία»	0,526	0,173
<i>Υπερβολική φορολόγηση</i>		0,280	0,280
	Υψηλοί συντελεστές Φορολόγησης	0,283	0,079
	Τεκμήρια φορολόγησης	0,128	0,036
	Επιπλέον των τακτικών φόροι, Περαίωση	0,462	0,129
	Άδικη Φορολογική κλίμακα	0,127	0,036

Η άποψη των εκπαιδευτικών του νομού Κορίνθου

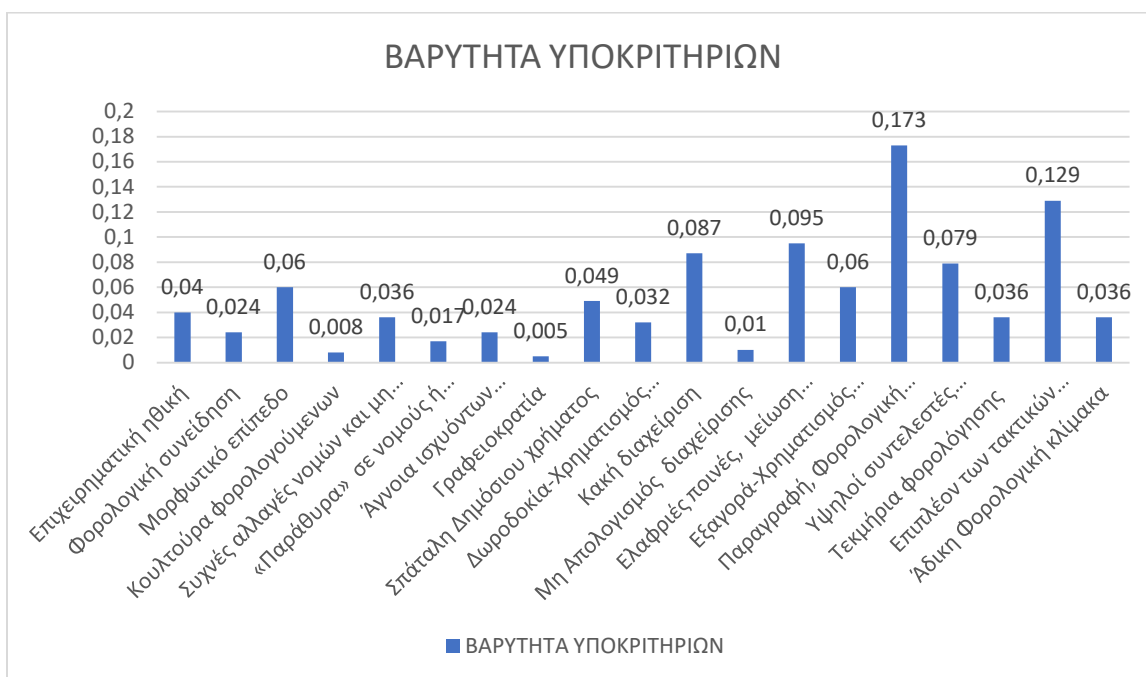
ΒΑΡΥΤΗΤΑ ΚΡΙΤΗΡΙΩΝ	
<i>Έλλειψη παιδείας</i>	0,132
<i>Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας</i>	0,082
<i>Αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων</i>	0,178

<i>εσόδων</i>	
Ατιμωρησία	0,328
Υπερβολική φορολόγηση	0,280

ΒΑΡΥΤΗΤΑ ΥΠΟΚΡΙΤΗΡΙΩΝ	
Επιχειρηματική ηθική	0,040
Φορολογική συνείδηση	0,024
Μορφωτικό επίπεδο	0,060
Κουλτούρα φορολογούμενων	0,008
Συχνές αλλαγές νομών και μη εφαρμογής τους	0,036
«Παράθυρα» σε νομούς ή «Νόμιμες» απαλλαγές	0,017
Άγνοια ισχυρότων φορολογικών εγκυκλίων	0,024
Γραφειοκρατία	0,005
Σπάταλη Δημόσιου χρήματος	0,049
Δωροδοκία-Χρηματισμός («μίζα»)	0,032
Κακή διαχείριση	0,087
Μη Απολογισμός διαχείρισης	0,010
Ελαφριές ποινές, μείωση ποινής	0,095
Εξαγορά-Χρηματισμός («φακελάκι»)	0,060
Παραγραφή, Φορολογική «αμνηστία»	0,173

Υψηλοί συντελεστές Φορολόγησης	0,079
Τεκμήρια φορολόγησης	0,036
Επιπλέον των τακτικών φόροι, Περαιώση	0,129
Άδικη Φορολογική κλίμακα	0,036

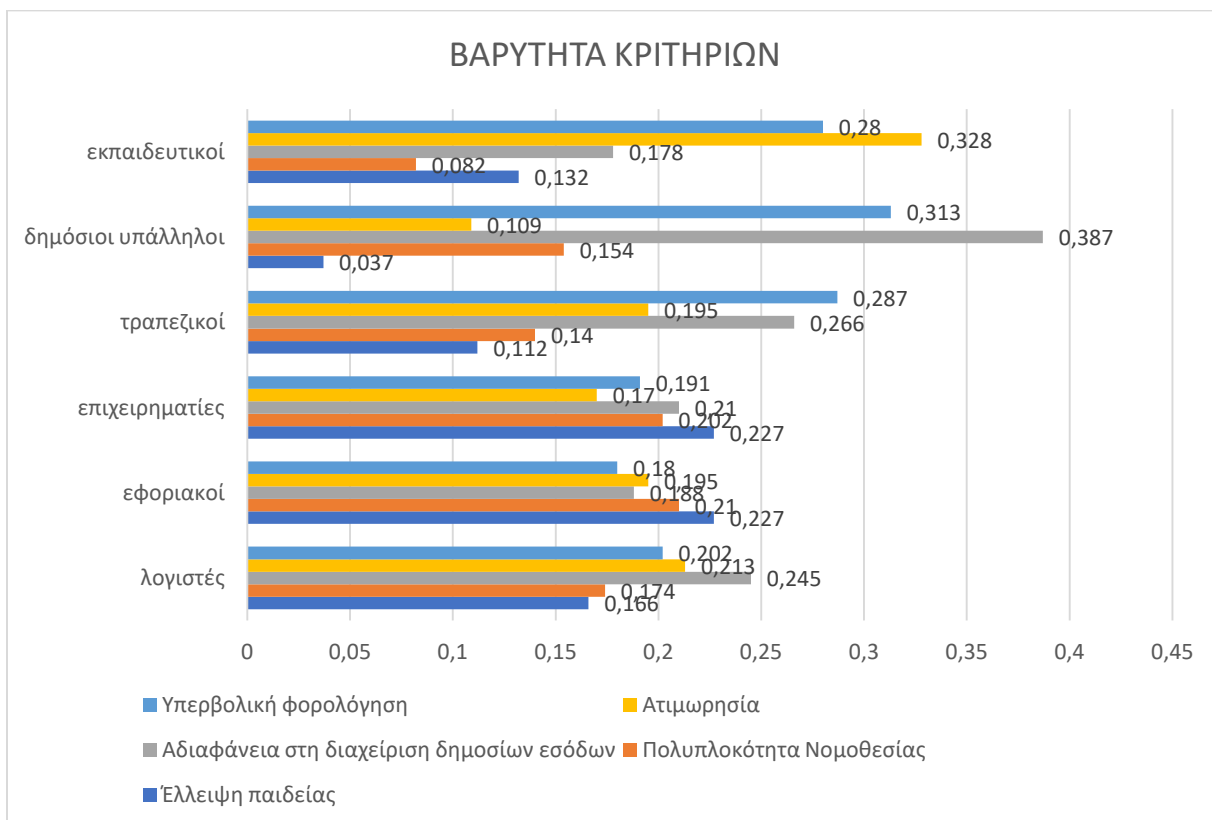

5.7 Σύγκριση

Συγκρίνοντας τις απόψεις των 6 ομάδων πολιτών που συμμετείχαν στην έρευνα, παρατηρούμε πως αναφορικά με τα κριτήρια, οι λογιστές και οι δημόσιοι υπάλληλοι έδωσαν τη μεγαλύτερη τους βαθμολογία στην αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων, οι εφοριακοί και οι επιχειρηματίες στην έλλειψη παιδείας, οι τραπεζικοί στην υπερβολική φορολόγηση και οι εκπαιδευτικοί στην ατιμωρησία.

	λογιστές	εφοριακοί	επιχειρηματίες	τραπεζικοί	δημόσιοι υπάλληλοι	εκπαιδευτικοί
<i>Έλλειψη παιδείας</i>	0,166	0,227	0,227	0,112	0,037	0,132
<i>Πολυπλοκότητα Νομοθεσίας</i>	0,174	0,210	0,202	0,140	0,154	0,082
<i>Αδιαφάνεια στη διαχείριση</i>	0,245	0,188	0,210	0,266	0,387	0,178

<i>δημοσίων εσόδων</i>						
<i>Ατιμωρησία</i>	0,213	0,195	0,170	0,195	0,109	0,328
<i>Υπερβολική φορολόγηση</i>	0,202	0,180	0,191	0,287	0,313	0,280

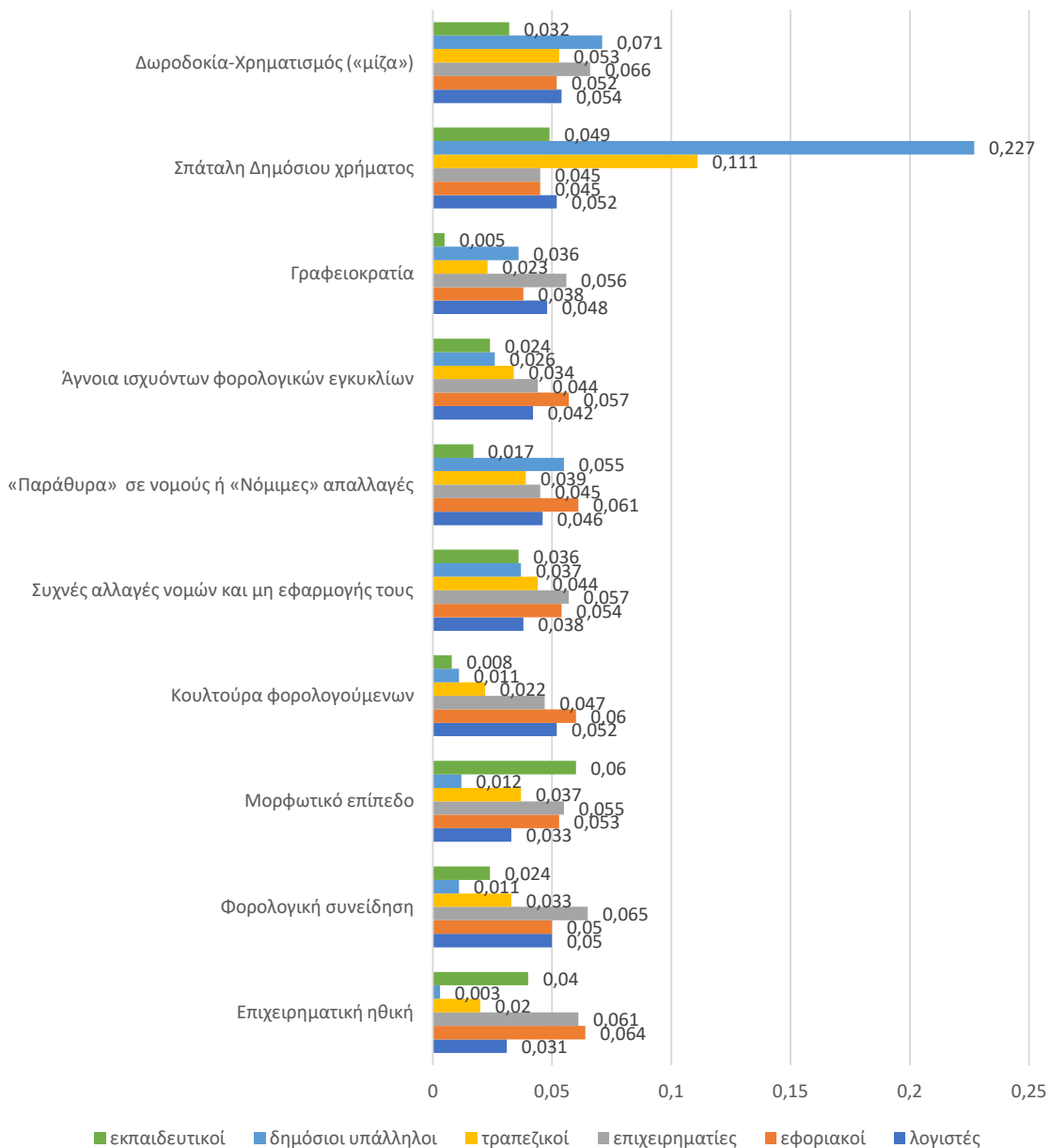
Συγκρίνοντας τις απόψεις των 6 ομάδων πολιτών που συμμετείχαν στην έρευνα, παρατηρούμε πως αναφορικά με τα υποκριτήρια, οι λογιστές έδωσαν τη μεγαλύτερή τους βαθμολογία στον μη Απολογισμό διαχείρισης, οι δημόσιοι υπάλληλοι και οι τραπεζικοί στην σπάταλη Δημόσιου χρήματος, οι εφοριακοί στις Ελαφριές ποινές, μείωση ποινής, οι επιχειρηματίες στη Δωροδοκία-Χρηματισμός («μίζα») και οι εκπαιδευτικοί στην Παραγραφή, Φορολογική «αμνηστία».

	λογιστές	εφοριακοί	επιχειρηματίες	τραπεζικοί	δημόσιοι	εκπαιδευτικοί
--	----------	-----------	----------------	------------	----------	---------------

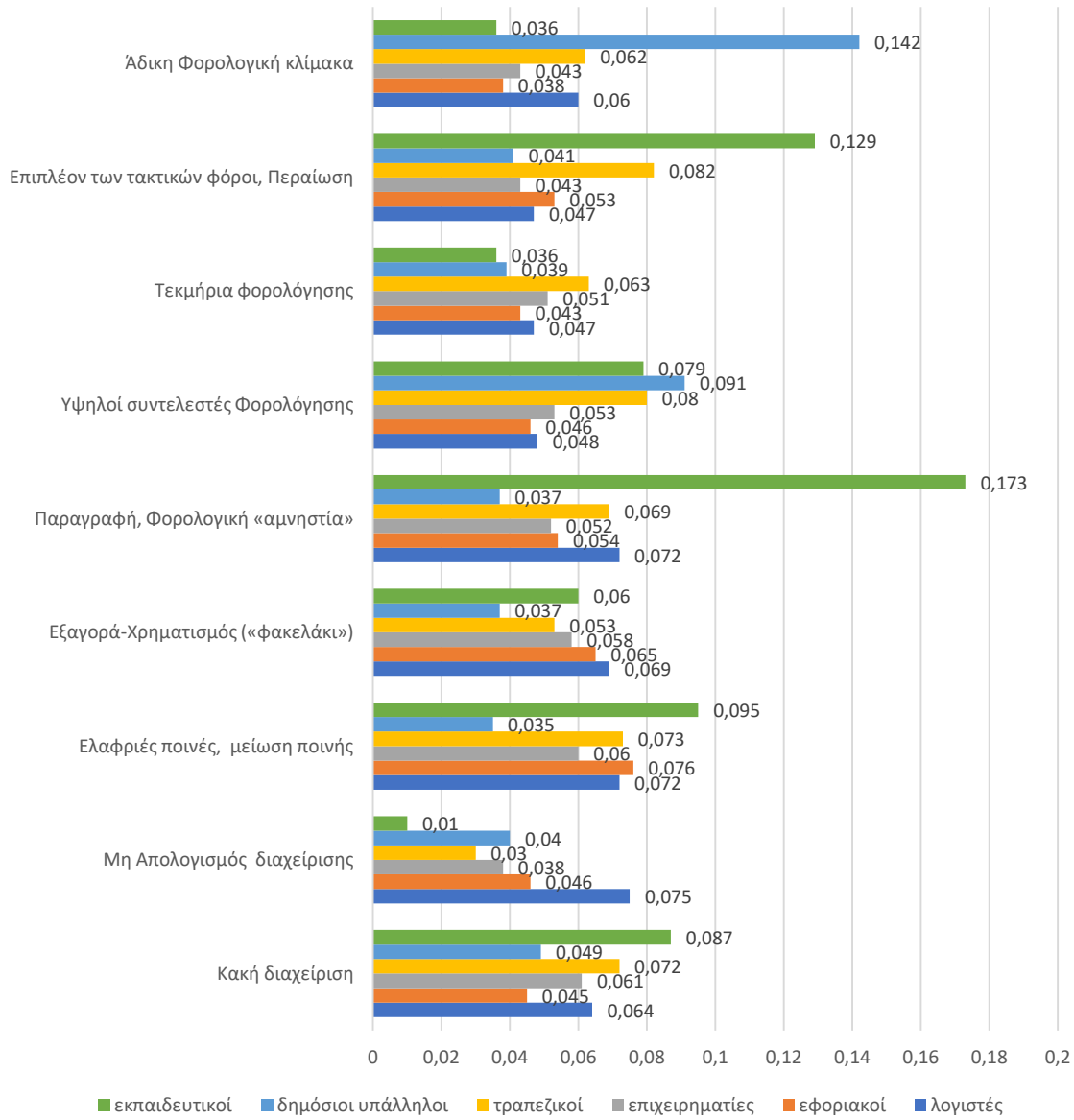

					υπάλληλοι	
Επιχειρηματική ηθική	0,031	0,064	0,061	0,020	0,003	0,040
Φορολογική συνείδηση	0,050	0,050	0,065	0,033	0,011	0,024
Μορφωτικό επίπεδο	0,033	0,053	0,055	0,037	0,012	0,060
Κουλτούρα φορολογούμενων	0,052	0,060	0,047	0,022	0,011	0,008
Συχνές αλλαγές νομών και μη εφαρμογής τους	0,038	0,054	0,057	0,044	0,037	0,036
«Παράθυρα» σε νομούς ή «Νόμιμες» απαλλαγές	0,046	0,061	0,045	0,039	0,055	0,017
Άγνοια ισχυρότων φορολογικών εγκυκλίων	0,042	0,057	0,044	0,034	0,026	0,024
Γραφειοκρατία	0,048	0,038	0,056	0,023	0,036	0,005
Σπάταλη Δημόσιου χρήματος	0,052	0,045	0,045	0,111	0,227	0,049
Δωροδοκία-Χρηματισμός («μίζα»)	0,054	0,052	0,066	0,053	0,071	0,032
Κακή διαχείριση	0,064	0,045	0,061	0,072	0,049	0,087
Μη Απολογισμός διαχείρισης	0,075	0,046	0,038	0,030	0,040	0,010
Ελαφριές ποινές, μείωση ποινής	0,072	0,076	0,060	0,073	0,035	0,095
Εξαγορά-Χρηματισμός («φακελάκι»)	0,069	0,065	0,058	0,053	0,037	0,060
Παραγραφή, Φορολογική «αμνηστία»	0,072	0,054	0,052	0,069	0,037	0,173
Υψηλοί συντελεστές Φορολόγησης	0,048	0,046	0,053	0,080	0,091	0,079
Τεκμήρια φορολόγησης	0,047	0,043	0,051	0,063	0,039	0,036
Επιπλέον των τακτικών φόροι, Περαίωση	0,047	0,053	0,043	0,082	0,041	0,129
Άδικη Φορολογική κλίμακα	0,060	0,038	0,043	0,062	0,142	0,036

ΒΑΡΥΤΗΤΑ ΥΠΟΚΡΙΤΗΡΙΩΝ (1)

ΒΑΡΥΤΗΤΑ ΥΠΟΚΡΙΤΗΡΙΩΝ (2)

6. Συμπεράσματα

Οι προοδευτικοί φόροι, που σήμαινε ότι οι πλουσιότεροι πολίτες έπρεπε να πληρώνουν περισσότερους φόρους από τους φτωχότερους, ήταν μια αγγλική εφεύρεση. Τέτοιες φορολογικές πολιτικές συνήθως θεωρούνται από τους φορολογούμενους ως πιο δίκαιες από άλλους τύπους. Η ελληνική κυβέρνηση πρέπει να διδαχθεί από την εμπειρία άλλων χωρών που είχαν να αντιμετωπίσουν παρόμοια προβλήματα φορολογίας και φοροδιαφυγής και κατάφεραν να επιτύχουν θετικά αποτελέσματα.

Όπως έδειξε η μελέτη μας, οι περισσότεροι ερωτηθέντες συμφωνούν ότι η έλλειψη παιδείας και η αδιαφάνεια στη διαχείριση δημοσίων εσόδων είναι οι σημαντικότερες αιτίες φοροδιαφυγής, ακολουθούμενες από την ατιμωρησία και την υπερβολική φορολόγηση, ενώ τελευταία έρχεται η πολυπλοκότητα της νομοθεσίας.

Διαπιστώθηκαν ορισμένες διομαδικές διαφορές στις αξιολογήσεις σχετικά με υποκριτήρια όπως «Σπάταλη Δημόσιου χρήματος», «Παραγραφή, Φορολογική «αμνηστία»», «Επιπλέον των τακτικών φόροι, Περαιώση» και «Άδικη Φορολογική κλίμακα». Αυτά τα στοιχεία δείχνουν το γεγονός ότι υπάρχει αμοιβαία δυσπιστία μεταξύ φορολογουμένων και φορολογικών αρχών.

Οι συνήθειες τρόποι περιορισμού και τελικά εξάλειψης της φοροδιαφυγής στον κόσμο συνίστανται σε υψηλότερες ποινές, καλύτερη οργάνωση των εφοριών και μηχανισμών ελέγχου και μερικές φορές χαμηλότερους φορολογικούς συντελεστές. Στην Ελλάδα, ωστόσο, τα μέτρα αυτά αποδείχθηκαν ανεπαρκή, πράγμα που σημαίνει ότι χρειαζόμαστε μια νέα, πιο αποτελεσματική προσέγγιση στη φορολογία. Υπάρχουν φόροι, όπως ο ΦΠΑ, που ενθαρρύνουν και τα δύο μέρη να συνεργαστούν για την αντιμετώπιση του προβλήματος της φοροδιαφυγής. Η λύση είναι να δοθούν κίνητρα στους φορολογούμενους ώστε να ελέγχουν τους συμπολίτες τους που προσπαθούν να φοροδιαφύγουν. Υπάρχουν επίσης προτάσεις για πλήρη κατάργηση του φόρου εισοδήματος με το σκεπτικό ότι ο φόρος αυτός δημιουργεί προβλήματα κινήτρων στην οικονομία, έχει πολύ υψηλό διοικητικό κόστος και αποτελεί ιδανικό πεδίο φοροδιαφυγής.

Επιπλέον, τα αντικειμενικά κριτήρια των αντικειμενικών αξιών του εισοδήματος ή της ακίνητης περιουσίας αποτελούν αποτελεσματικούς τρόπους περιορισμού της φοροδιαφυγής αλλά ενέχουν πολλούς κινδύνους γιατί οδηγούν σε αδικίες.

Απαιτείται επίσης διεθνής συνεργασία για τον περιορισμό της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής. Πρώτα και κύρια, όμως, πρέπει να δημιουργήσουμε μια νέα εμπιστοσύνη μεταξύ κράτους και πολιτών. Οι πολίτες πρέπει να αισθάνονται ότι συμμετέχουν στη λήψη αποφάσεων και ότι το κράτος δεν είναι απόμακρο ή εχθρικό απέναντί τους. Μπορεί επίσης να βοηθήσει εάν το κράτος βελτιώσει την ποιότητα των δημόσιων υπηρεσιών. Οι φορολογούμενοι μπορούν να αντλήσουν χρησιμότητα από την πληρωμή φόρων, όταν το κράτος επιστρέφει τη φορολογική αξία με τη μορφή υπηρεσιών και κοινωνικών παροχών, υπό την προϋπόθεση ότι οι φορολογούμενοι γνωρίζουν ακριβώς πώς δαπανήθηκαν οι φόροι τους. Ορισμένοι φορολογούμενοι θα μπορούσαν να γίνουν υπεύθυνοι για δημόσια περιουσιακά στοιχεία, όπως σχολεία και νοσοκομεία, κάτι που θα τους έδινε ικανοποίηση και θα βελτιώνει τη φορολογική τους πειθαρχία. Τέλος, η εκπαίδευση και οι διάφορες μορφές ηθικής ενθάρρυνσης της φορολογικής συμμόρφωσης μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο.

Βιβλιογραφία

Cook, D.R., Staschak, S. & Green, W.T. (1990). Equitable allocation of livers for orthotopic transplantation: an application of the analytic hierarchy process, *European Journal of Operational Research* 48, 49–56.

Forman, E. H. & Gass, S.I. (2001). The analytical hierarchy process—an exposition. *Operations Research*. 49 (4): 469–487. doi:10.1287/opre.49.4.469.11231.

<https://www.euretirio.com/forodiatfygi/>

<https://www.euretirio.com/paraoikonomia/>

Odynocki, B. (1979). *Planning the National Health Insurance Policy: An Application of the Analytic Hierarchy Process in Health Policy Evaluation and Planning*, Dissertation. University of Pennsylvania.

Saaty, T.L. & Alexander, J.M. (1989). *Conflict Resolution: The Analytic Hierarchy Approach*. Praeger, New York.

Saaty, T.L. & Kearns, K.P. (1985). *Analytical Planning: The Organization of Systems*. Pergamon Press, New York (now through RWS Publications).

Saaty, T.L. & Vargas, L.G. (1991). *Prediction, Projection and Forecasting*. Kluwer, Boston (now through RWS Publications).

Saaty, T.L. (1990). *The Analytic Hierarchy Process*. RWS Publications, 4922 Ellsworth Avenue, Pittsburgh.

Saaty, T.L. (1991). A natural way to make momentous decisions, *Journal of Scientific and Industrial Research* 51, 561–571.

Saaty, T.L. (1995). *Decision Making for Leaders*. RWS Publications, 4922 Ellsworth Avenue, Pittsburgh.

Saaty, T.L. (1996). *Decision Making With Dependence and Feedback: The Analytic Network Process*. RWS Publications, 5001 Baum Boulevard, Pittsburgh.

Shepard, R.N. (1972). Taxonomy of some principal types of data and of multidimensional methods for their analysis, *Multidimensional Scaling: Theory and Applications in the Behavioral Sciences*, Vol. 1, R.N. Shepard, ed. Seminar Press, New York.

Thurston, L.L. (1927). A law of comparative judgment, *Psychological Review* 34, 273–286.

Διακομιχάλης Μ (2019), *ΑΙΤΙΕΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ ΚΑΙ ΦΟΡΟΑΠΟΦΥΓΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ: Έρευνα σε Εφοριακούς, Επιχειρηματίες και Λογιστές*. Εκδόσεις ΔΙΠΛΟΓΡΑΦΙΑ, Αθήνα.

Κοιναύτης, Α. (2011), *Το φαινόμενο της παραοικονομίας*, ανακτήθηκε από: <https://www.e-forologia.gr/cms/viewContents.aspx?id=108536>

Νασόπουλος, Α., (2016), *Το ζήτημα της φοροαποφυγής και της φοροδιαφυγής*, ανακτήθηκε από: <https://www.taxheaven.gr/laws/circular/view/id/24275>